

Խաղաղապահների թեման ՀԱՊԿ-ում քննարկվում է

Խաղաղապահների եւ կամ դիստրիբյուցիայի մասին խոսակցությունը, որ սկսել էր ՌԴ արտոնառնախարար **Սերգեյ Լավրովը** իր վերջին հարցազրույցում, երեկ շարունակել է Կրեմլի խոսնակ **Դմիտրի Պետկովը** կասկած հայեցելով, թե արդյոք դասախոս են դրան Հայաստանում ու Ադրբեյջանը, իսկ առանց կողմերի համաձայնության խաղաղապահների մասին խոսակցություն չի կարող լինել: ՀԱՊԿ գլխավոր ֆուրստար **Սամիլալ Զասն** էլ Բելառուսի նախագահի հետ հանդիպման ժամանակ խոսքի մեջ ներթել է, թե ՀԱՊԿ-ում ակտիվ փնտրվում է Ղարաբաղի խաղաղապահներ ուղարկելու հարցը: Հիշեցնենք, որ եթե ՀԱՊԿ անդամ Հայաստանն այս կազմակերպությունը դիմի, հնարավոր կլինի խաղաղապահ ուժեր ուղարկել Ղարաբաղ, եթե դա որոշեն ՀԱՊԿ խորհրդում, դրանից հետո դիմեն ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդ՝ համադասարան մանդատ ստանալու: Այդ բոլորի հետ մեծ է համաձայնեցնել հակամարտության կողմերը: Մնում է հասկանալ՝ հայերիս դա լինո՞ւ է, թե՞ ոչ:

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐԼՈՒՅԱԿԱՆ ՇԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Օրերի շեժ

Արցախը աշխարհաքաղաքական շահերի կիզակետում

Մտավարկությունները կարծես իրականություն են դառնում. սարածաբանային, ավելիք՝ աշխարհաքաղաքական շահերը շրջանցում են մեզ եւ դարձնում են իրականություն: Հոկտեմբերի 10-ին azg.am եւ azgonline կայքերում գրել էի, որ Մոսկվայում մեր հազվից կարող է զիջումներ առաջարկել Ադրբեյջանի համար՝ վերջինին սարքածանելու համար Թուրքիայից եւ իր ազդեցության ծիր վերադարձնելու Բաքվին: Հոկտեմբերի 14-ին ՌԴ արտոնառնախարար Լավրովը, RT հեռուստակայանի սնորեն Սարգսյան Սիմոնյանի (հասկանալի է այս դարազան) եւ ուրիշ երկու լրագրողների առաջ գրեթե լրիվ բացեց կարծերը եւ ներկայացրեց Արցախյան կոնֆլիկտի լուծման սխեման՝ փոխարինելով լուծման սարքերակը, որն այլեւս սարքերակ չէ, փանդի ուրիշ բան չի առաջարկվում:

Լավրովը ամիսներ առաջ էր խոսել այդ մասին՝ առանց մանրամասնությունները ներկայացնելու, սակայն՝ գրեթե վերջնազրային տոնով: Հայկական կողմի դաժնակալ արձագանքը եղել էր անորոշ, լրագրողները: Եվ հիմա նույնը ներկայացվում է Մոսկվայից դաժնակալ, հավաստիացնողով նաեւ, որ համաձայնագրի մյուս երկրները համաձայն են դրան: Պե՞տ է սուգել, հակադրաբան Փարիզում, մինչ Վաշինգտոնը իբր գերազանցված է իր հարցերով:

Տարօրինակն ու անընդունելից այն է, որ կարգավիճակի հարցը վերջում եւ խիստ անորոշ թողնող այդ «կարգավորումը» անորոշ է թողնում նաեւ, փաստորեն, Արցախի անվտանգության հարցը, որն այժմ մի-մի-նակ իր ուներին է վերցրել Հայոց բանակն իր սոլայական կազմով, մասնաճակատներով ու կամավորներով, սեղահամ եղած իր բնակիչներով, ողջ ժողովուրդով: Նույն՝ հին «կարգավորումը» ներկայացվում է մեզ հիմա, երբ իրավիճակ է փոխվել՝ Թուրքիան անթափույց մտել է արյունոտ խաղի մեջ՝ իր ուղղափառ հրոսակներով հանդերձ, իսկ Խուրյայելը առեւտուր է անում մեր մեծելների վրա, միաժամանակ փորձում խցկվել Արախի հովտում՝ ընդդեմ Իրանի:

Նման դրամաներում մեզ փչե են հեծաբանում մեր գլխավոր եւ միակ դաժնակալ աշխարհաքաղաքական խնդիրները՝ Բելառուսում եւ, օրերս սրված, Ղրղզստանում սիրող խախտուս վիճակը: Ռուսաստանը դե՞տ է որոշի՝ մնալու է Կովկասում, թե՞ ոչ: Հարցին դասախոսներուց առաջ Կրեմլը դե՞տ է ակադեմիկոս լինի ներսից բարձրաձայնվող բողոքներին ու մնադասություններին: Մի դաժնակալ, որն իսկական, դասական ու գործնական հարաբերությունները ստորադասում է՝ այսպես կոչված «Ադրբեյջանի ռազմական գործընկերությանը», չի կարող վստահելի լինել, ինչպես օրեր շարունակ կրկնում են ռուսաստանցի առաջադեմ շահ գործիչներ եւ ոչ թե մենք: Բախում երբեք չի կարող հուսալի գործընկերը լինել Մոսկվայի: Նա արդեն, եւ վաղուց, ամուսնացած է Անկարայի հետ սրկային ամուսնությամբ, եւ աղաքահարան չի կարող լինել: Հեծաբան մեր երկրի ու ժողովրդի հազվից Բաքվին ձակասագրական գիջումներ անելով նրան Թուրքիայից բաժանելու եւ վերջինին «խաղից դուրս» թողնելու Մոսկվայի ճիգերը անիմաստ են եւ աղաքողուն: Դրանք կարող են դարձադեմ ծառայել որդես ամուսնական մվեր, այն էլ ուսացած, այն էլ երկրորդ անգամ, Նախիջեւանն ու Արցախը հանձնելուց գրեթե 100 տարի անց:

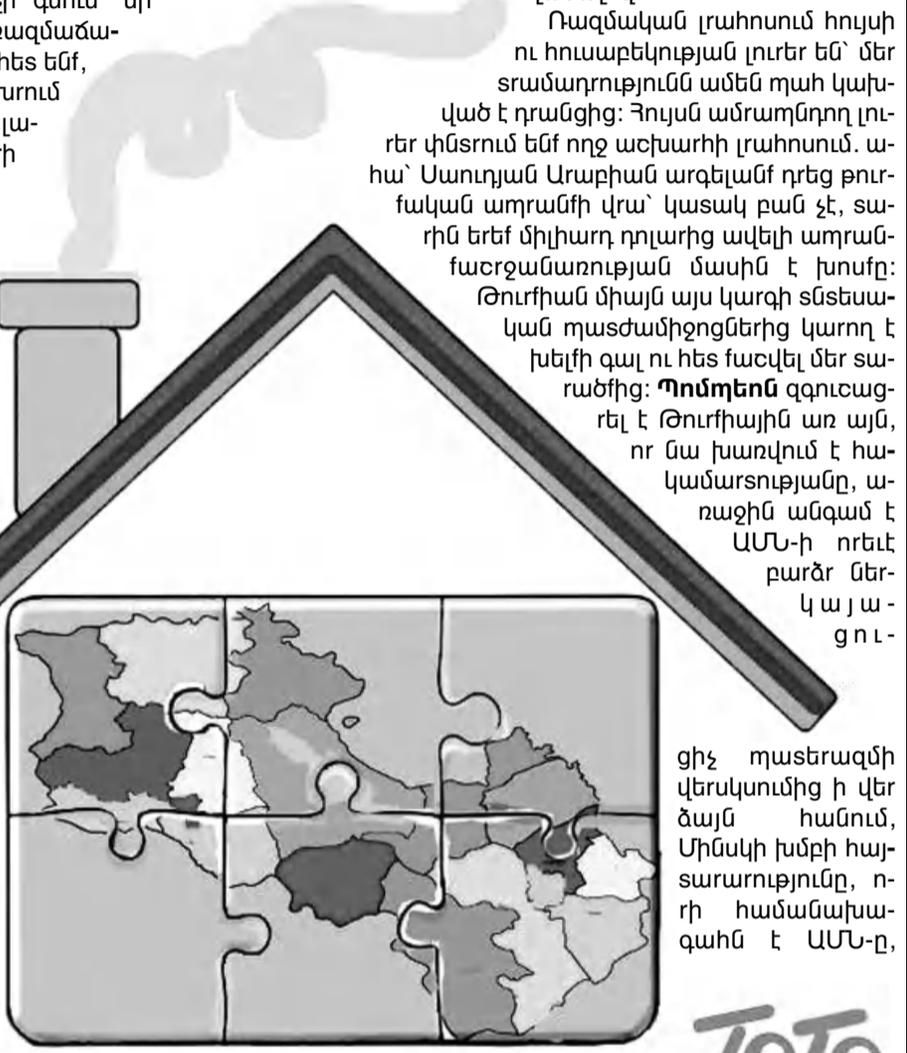
Ոչ ոք թող չասի, թող չվկայակոչի Հայաստանի ներկայիս գործող իշխանությունների ձախավեր եւ հակաքաղաքական փողաքաղաքությունը Ռուսաստանի հանդեպ, ոչ էլ Սորոսի որբերի հակառուսական եւ մյուս՝ անհայրենի գավազակների բարբառանքները: Իշխանությունները միշտ էլ գնացող են: Մնալուը դե՞տությունն է ու ժողովուրդը: Ես ուսադիր հեծել եմ վերջին 2,5 տարիների ընթացքում Կրեմլի դեկավարի՝ Հայաստանի վերաբերյալ բոլոր հայտարարություններին. մա միշտ խուսափել է իշխանություններին դիմելուց եւ փոխաբերել միշտ խոսքը ուղղել է հայ եղբայրական ժողովրդին, «բաղակի նարող»ին, որի գավազակները անօրինակ գողողություններով ու զոհերով կրծով են դաժնակալում ու իրենց երկիրը, ժողովրդին ու, միաժամանակ, չեն չափազանցում, ռուս դաժնակալի շահերը: Մի ժողովուրդ, որի գավազակները, ծեծերն ու մանուկները իրենց իսկ երկրում այժմ դարձել են գաղթական, իսկ դեռեւս հողին կառչածները ամեն օր տասնյակներով զոհվում կամ վիրավորվում են թուրքական Bayraktar TB2, իսրայելական Harop կամիկաձեռնումբերից, բելառուսական Polonaise հրթիռներից, իսկ ամենաճանաչող ռուսական զենքերից: Թուրքիան եւ Ադրբեյջանը մեր երկիրը շարունակում են «այրենց հող» դարձնել, այսինքն՝ ցեղասպանության ենթարկել: Սա օտար, արսափն միջամտություն չէ՞, որի դեմում իսկական դաժնակալիցները սովորաբար դաժնակալում են միմյանց: Անհեթեթ չի՞ հնչում, թե մենք ձեզ կդաժնակալենք մեր միջազգայնորեն ձանաչված սահմաններում: Իսկ օ՞ղը, երկիրը, այն էլ՝ թոչոչ սարբերի ու հրթիռների դայմաններում: Ռուսաստանի ամենաճանաչող օրերին անգամ, 1992-ին, ի դասախոս Հայաստանի վրա «մի փանի ռումբ» օգելու նախագահ Թուրքոթ Օզալի ստառնալիքին (**քիբ ֆաչ քոմրա աքալում**), զենքերալ Շադուցիկովի հայցնի դասախոսանքը բավական եղավ, որ Անկարայի սակավեր: Մոսկվայի արդյոք սեղյակ չէ՞ր, թե ի՞նչ էր դասախոսվում անել իր «ոխտերիմ բարեկամ» Թուրքիան Արցախյան այս դաժնակալում: Ինչո՞ւ չփորձեց կանխել: Կանխել՝ արյունահեղությունը, որն այսօր, արդեն 20-րդ օրը, շարունակվում է կասադորեն: Շարունակվում է, որովհետեւ, կրկնել եմ հազար անգամ, մենք՝ Հայաստան եւ Արցախ, ուրիշ ելք չունենք, երկրորդ ցեղասպանություն թույլ չենք տա:

Դիմանալու, դիմադրելու եւ հաղթելու է մենք: ՀԱՄԵՐ ԱՎԵՏԵՐՅԱՆ

Նե՛ս գնալու սեղ չունենա՞մ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱԼ

Մարդու ձեռքը չի գնում՝ մի բան գրի: Ողջ օրը ռազմաճակատային լրահոսի հետ ենք, ուրախանում ու սխոթում ենք, ծիծաղում ու լալիս ենք՝ այդ լուրերի հանգույն: Մեր ազնվագույն սղաններն են զոհվում, նրանց հերոսական կռվի դրվագներն ենք կարդում - դիտում, աշխատում հիշել շատ անուններն ու հերոսական արարները, որոնցով զարմացած են անգամ ռազ-

մաճակասից մի կերպ ործած վարձկանները, որոնք ամերիկացիները հասած՝ լեզենդի դեմ են դաժնակալում մեր դիտուկահարների մասին: Այն դաժնակալ, երբ դաժնակալում էր այս հրադարակումը ՊՆ ներկայացուցիչ **Արծրուն Հովհաննիսյանը** գրել էր, թե հարավում թե՛ ու համար մարտեր են ընթանում, ու նաեւ հրադարակվել էր եւս 49 զոհված

մեր սղանների անունները՝ մինչ այդ զոհված 500-ից ավելի մեր սղանների անուններին ավելանալով: Ռազմական լրահոսում հույսի ու հուսաբեկության լուրեր են՝ մեր տրամադրությունն ամեն դաժնակալ է դրանցից: Հույսն ամառադուրդ լուրեր փնտրում ենք ողջ աշխարհի լրահոսում. ահա՛՛ Ստալոյան Արաբիան արգելափակում էր Երևանի փակված արտադրության կաճակը, սարին երեք միլիարդ դոլարից ավելի արտադարձանառության մասին է խոսքը: Թուրքիան միայն այս կարգի սնեստական դաժնակալներից կարող է խելի գալ ու հետ փաշվել մեր տարածքից: **Պոմպեոն** զգուցարել է Թուրքիային առ այն, որ նա խառնվում է հակամարտությանը, առաջին անգամ է ԱՄՆ-ի որեւէ բարձր ներկայացուցիչը:

համած: Կարո՞ղ է՝ ԱՄՆ-ը դուրս է գալիս թմբիրից, այդ երկրի փաղափաղից հայ ընտրողների աննախադեմ ճնշումից ազդված: ⇒ 2

Հայաստանը մենակ է Պերմանսական հայագր. հայաստանի հակառակորդները Ռուսաստանի թշնամին չեն, ուսի դիտում է դեռ

ԱՆԱՐԻՏ ՀՈԿՍԵՓՅԱՆ

Արդեն իրագրվել ենք, որ սեղանների 27-ից ի վեր գերմանական, գերմանալեզու մեղիան արագ արձագանքում է Ղարաբաղի վրա ադրբեյջանաթուրքական հարձակման մանրամասներին, հաճախ ընդգծելով, թե գնալով թե՛ մնում են հակամարտության դերակասարների ռազմական գործողությունները, «ինչը կհանգեցնի դաժնակալի»: Այս շաբաթ գերմանական ՋԼՄ-ները կիրառեցին մեզ համար վաղուց ըմբռնելի բառերը՝ դաժնակալում: Թվում էր բառը սահման է, հենց կիրառեցին, մի բան կփոխվի, հենց կիրառեցին, այլեւս կդավաճանեն իրենց «չեզոք» շաբադրանքին, կդառնան արսացավ, գրասիրտ, համարձակ, առանց ավելորդ զգուցարանի: Գերմանիայում ուրիշ լրագրություն կա՝ կարծիք են հայտնում, մեկնաբանելին բացառապես դրոշմում են: Ամերիկացի լրագրողներից մեկը մի անգամ նկատել սվեց վերաբերյալը, ասաց, որ իր համար մասնագիտական հարթակում առաջին նկատելի տարբերությունը հենց դա է եղել

Գերմանիայում, ինչպիսի գերմանացի մեր գործընկերներն այսպես դաժնակալներին՝ չեզոք լրագրություն չի լինում, մենք մարդ ենք, դիրքորոշում ունենք: Դիրքորոշում է անուշտ, որ Գերմանիան չի մոռանում, թե խոսքը երկու թիկունքային «խաղաղողների»՝ Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի մասին է, ուսի սեղանների 27-ից ի վեր հրադարակ է նեցում այն հնարավորը, թե ռազմական գործողություններն առավել թե՛ ժամալու դարազայում այս երկուսն են բախվելու իրար: Մեր գրույց-հարցազրույցներում հաճախ այն տղավորությունն են ստացել, թե գերմանացիները Պոլսինին ու Երդողանին գնահատելիս, հավասարաժեշտ վերաբերմունք ունեն նրանց նկատմամբ: Ուսի Հայաստանում, Արցախում, Եվրոպայի սահմանին կասարվող արյունալի իրադարձությունները նրանց չեն անհանգստացնում այնքան, որ հուսանիսական՝ «մենք մարդ ենք» սահմանումը գերիշխի, երբ խոսքը այս երկու խաղաղողների՝ Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի շահերին է առնչվում: ⇒ 6

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԵԼԵԱՆ

Ճանաչում ու ճանաչերը

Մեր ամբողջ դասնորոգումը լեցուն է եղած անհավասար դաստիարակմամբ, ջարդ ու կոտորածներով, սուժած ենք ռազմական կոտորածներով, սուժած ենք ռազմական կոտորածներով, սուժած ենք ռազմական կոտորածներով...», այնքան ընդհանրացած ենք դասնորոգումներում, որ անոնցմով զոհի լուսադասակ չիմանա ենք ու զարդարած մեր զուգները, այնքան բնական է եղած մեր դասնորոգումը, որ նույնիսկ բանաստեղծը ըսած է « մեր ..դասնորոգումն անգամ ունի հոյակապություն...»:

Պարտության հոյակապությունը անհասկանալի է ինձի համար: Կը հոյակապանամ, երբ կը յարթենք, կը սխրիմ, երբ կը դասնորոգվեմ: Իսկական յարթանակներ քիչ ունեցած ենք, սակայն անոնցմով արժանաւորապէս հոյակապացած ենք ու մեր երեխաներն ալ դաստիարակած ենք անոնց ոգիով՝ Սարսառապան, Նեմեսիս գործողութիւն, Արցախի ու Հուլիոսի ազատագրում, եւ վերջապէս՝ այս օրերու Արցախեան դաստիարակումը:

Օրը-օրին արտաքին կը հետեւեալին իրադարձութեանց ու մեր սրտերը թունդ կ'ելլեն ամէնօրեայ մեր յարթանակներով: Այնքան յստիկն հետ փաստեր կային, թիւերը կը խօսէին, ուր թեւաւոր Սերմեյանի բանակին դասնորոգումը ակներեւ կ'ըլլար:

Կենացի Արցախ, կենացի Հայաստան, կը բարձրացնենք զինի բաժակները ու կը խմենք կենացը մեր յարթական բանակին եւ կը խոնարհինք նահապետներու սխրալի անձնագրոհութեանց առջեւ: Ու, յանկարծ, Տասներորդ բաժակը մեր օրերուն չհարած, կը նկատենք որ ՏԱՆԸ մը ինկած է զինի մեջ...

Ի՞նչ է դաստիարակ: Կըսուի, որ դաստիարակն առաջնագիծի զինուորներուն մէջ լուրեր տարածողներ եղած են, թէ անիմաս է այս «չինծու» դաստիարակը, անիմաս է վասն ոչինչի զոհուիլը, անիմաս է զոհուիլը, անիմաս է ինքնաբերական կտրուկներու չարանեցումները, համազօր դաստիարակութեան:

Արդէն շարք մը առաջ ալ լուր տարածուեցաւ, որ ձեռնարկուած է նախկին բարձրաստիճան տղայ մը, որ լրեստութիւն կը սերմանար հաշտութիւն...

Գինի գաւաթը ձեռքս, կը բարձրանամ: Ճանձը թունաւոր է: Հայեր ջան, մենք իրաւունք չունինք լիարժէք ուրախանալու: Ինչու՞ անէն անգամ անողորմ թանկ մը միջոց խառնուի մեր գինիին: Մի ըսէ՛ք, որ բոլոր ժողովուրդներուն մասն ժողովուրդ ենք, ամէն ինչ լաւ ալ կայ, վասն ալ. ամէն ինչ հայրենասէրն ալ կայ, հայրենասէրն ալ. դրամը ողջ մնայ:

Ո՛չ, մենք բոլորին մասն չենք, բոլորին մասն ըլլալու չենք: Երկրային դրախտի սերն ենք, այն օրէն, ուր Նոյը նախ իջաւ Արարատէն ու իջած տեղը կոչեց ՆԱԽԻՉԵՒԱՆ, ապա որք ճնկեց, խաղող հասցուց, զինի ֆամեց ու հողը մեզի յանձնեց, որպէս աստուածային աւանդ խնամելու, գեղեցկացնելու եւ դաստիարակելու համար: Դարերէ ի վեր, ի զին գոհողութեանց, մեր արիւնքով որոգեցինք մեր հողը՝ դէն դնելով մեր դրախտը ռեզնաներու դարձնելու հանդիմանումներուն: Ու կը բարձրանանք մեր ոգիով: Վայ անոնց, որ կը փորձեն մեր հողը անել, հազար վայ բոլոր անոնց, որոնք այս հողէն սնան են, անոր բարիքները վայելած են ու թէ՛ անցեալին եւ թէ՛ այսօր կը փորձեն կոնակ դարձնել մեր սրբութեան եւ թեմային ծառայել:

Ինձի համար գինին թափելն ու նոր բաժակ մը զինի լեցնելը դիւրին է, սակայն մեր յարթական տարածութեանց անիւր օրը փորձողներուն հաշտութիւնը ինչպէ՞ս մարտի: Կարծես չէր բաւեր թեմային հրեանքներուն ու հասցնած անեղները Սեփականակներին, Հուլիոսն ու միւս ֆաղափներուն ու գիւղերուն, կարծես չէր բաւեր մեր հարիւրաւոր լուսաւոր երիտասարդներուն նահապետութիւնը, հազարաւոր սգաւոր մայրերն ու հարսերը, խորներն ու եղբայրները, դեռ մանկութեան համը չառած որբուկները: Ու այս բոլորով հանդերձ ու անոնց ի զին կերտուած յարթանակի բաժակին մէջ որպէս ճանձ միջոց ինչպէ՞ս, յարթանակի բաժակին վրայ մուր միջոց փետն հոգիին մորտած մարդանման ճանձերը:

Ճանձաստիարակները դաստիարակ, մեր Կարգեր, մարտեցի՛ք միջավայրը եւ բարձրացուցէ՛ք յարթանակի բաժակը:

Նե գնալու տեղ չունենալ

⇒1 Ֆրանիացի խորհրդարանականներից ոմանք բարձրացնում են Ֆրանսիայի կողմից Արցախի համարադատությունը ճանաչելու խնդիրը՝ հնարավոր է Ֆրանսիան ճանաչի Արցախը, եւ նրան հետեւելով՝ մի երկու դեպքում էլ ճանաչեն: Ու այսպէս ողջ օրը ողջ հայ ժողովուրդն անկացնում է լրահոսի հետ, սղասելով լավ լուրի՝ ռազմաճակատից բեկման, միջազգայիններից՝ մարդասիրության...

Ռուսաստանի ուղղությամբ դեռ հույսը չի մարում, հայերս սղասում ենք դաժնակից այդ երկրի ավելի գործնական մասնակցության՝ հրադարարի դաստիարակման գործին, չմայած ՌԴ արտգործնախարար Սերգեյ Լավրովի շնորհիվ թուրքիային Ռուսաստանը ռազմավարական գործընկեր է անվանում, թե բա՛ ռազմավարական դաժնակից չենք, ռազմավարական գործընկեր ենք: Ե, ի՞նչ տարբերություն:

Լավրովն իր վերջին հարցազրույցով, որին, ի դեպ, հաջորդեց վարչապետ Փաշինյանի ուղերձը հայությանը, դաստիարակեց նաեւ այն միջոց, որ հայ ֆաղափական օրջանակներին հնարավորություն էր տալիս միմյանց մեղադրել Արցախը ծախելու, հողերը հանձնելու մեջ, հասկապէս նախորդ կառավարողներն էին մերկա կառավարողներին մեղադրում դրանում:

Վերջացավ այդ բոլորը, հասկացա՛ք, ընդդիմադիրներ ու ոչ ընդդիմադիրներ, այդ մի գործիցից էլ զրկվեցի՛ք միմյանց մեղադրելու, քանի որ Լավրովը, որպէս հակամարտության ֆաղափական լուծում, հիշեցրել էր նույն Միմակի խմբի համարադատողները, որոնք ըստ նրա՝ միտք եղել են բանակցային սեղանին ու հիմա էլ կան. ահա՛ հայկական զորքի դուրս բերում հինգ ազատագրված օրջանից, այլ խոսքով՝ այդ օրջանները վերադարձվում են առաջին փուլով, Հայաստանի ու Արցախի միջուկ հուսալի կապի դաստիարակման, իսկ կարգավիճակը կորուսի ավելի ուշ, մյուս երկու օրջանների վերադարձին զուգահեռ: Խաղաղադաստիարակութեան էլ կա՛ հիմա արդեն վերածված ռազմական դիտողների վերահսկողության: Սա համարյա սխրահռչակ «Լավրովի լուծում» է,»

Ինչ դաստիարակեց Հայաստանը Լավրովի թափանցիկ ակնարկին: Հետեւեց վարչապետ Փաշինյանի ուղերձը հայությանը, որով Լավրովին ասացինք՝ «ոչ»: Հիշեցնելով Ալիեւի դաստիարակումն ու դաստիարակները բանակցային երկարամյա գործընթացում՝ ուղերձում ասվում էր

«Այդ դաստիարակները հետեւյալն էր. անհատաւոր Արքեպիստանի հանձնելի 7 տարածքներից 5-ը, ներկայացնել մնացյալ 2 տարածքները հանձնելու կոնկրետ ժամանակացույց եւ արձանագրել, որ Լեռնային Ղարաբաղի ուղեւ կարգավիճակ՝ դեռ է լինի Արքեպիստանի կազմում: Ընդ որում, Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի ճշգրտումը ուղեւ դաստիարակութեան միջոցով կապի մեջ չդրուի ինչպէ՛ս: Այսինքն, տարածքներ միջոց հանձնվելու վերջին ոչ թե կարգավիճակի, այլ խաղաղության դիմաց՝ հակամարտ դեպքում Արքեպիստանը սղասնում էր դաստիարակման լուծելի հարցը: Մեր կառավարությունը, որ բանակցային այս բազան ստացել էր որպէս ժամանագրություն, կամ ավելի ճիշտ՝ բանակցային հանգրվան, ըստ երկար, հրաժարվեց նման ձեռքով

հարցի մնաւորութիւնը, որովհետեւ՝ դա անընդունելի էր»: Դա, փաստորէն, փուլային լուծումն է, որին հայերս միտք դեռ ենք եղել: Մենք այդպիսով հրաժարվում ենք այդպիսի լուծումից եւ կռվում ենք: Մոսկովան հավանաբար վերջին անգամ սուրբեց մեր հաստատակարարությունը, ու մեր դաստիարակում է նրան՝ դա մեզ համար ընդունելի չէ, դա սանում է Արցախի կորուստն ու սղառնալիք է բուն Հայաստանի անվանագրութեանը:

Ու հիմա մենք ֆան օր արդեն կռվում ենք, ռազմ գոհեր ունենք, կռվի դասում կորցնում ենք ռազմ դեպքերում սերունդ դեռ չթողած երիտասարդությանը, իսկ

դային տարածքի դաստիարակութեանը, մեկուսեց էլ ՌԴ դաստիարակութեան նախարար Հոյակուն է զանգում թուրքիայի, Արքեպիստանի ու Հայաստանի գործընկերներին, խորաթա անում: Հունամիտք դաստիարակ, որ ձեռք էր բերվել Հայաստանի, Ռուսաստանի եւ Արքեպիստանի արտաքին նախարարների համադրութեանց, այդպէս էլ չգործեց, Արցախի՝ դեպի Հայաստան նայող սահմաններում դաստիարակութեան թե՛ հրեանակութեանը է, արդեն ֆան օր մարտի դասում մնացած զոհերի դաստիարակ կարող է տարածքը կորուստի գոյի դարձնել նաեւ:

Իսկ մեր տղաները, մեր զինուոր մե-

նակ, կյանքի գնով կասեցնում են սանդեմի առաջխաղացումը: Բոլոր դեպքերում՝ զինադադարի հարցն էլ ոչ թե Արքեպիստանի հետ է լուծվելու, այլ թուրքիայի, Ռուսաստանը, փաստորէն, նրա հետ դեպք է դաստիարակութեանը:

Թուրքիան նաեւ իր դիվանագիտական հնարավորությունները կսկսի բանեցնել խառնվելով հակամարտության լուծմանը: Մեր բարեկամ երկրները միջազգային հարթակներում դեպք է օգնեն մեզ՝ աղաքացուցելու թուրքիայի մասնակցութեանը այս օրերի դաստիարակման, ու թույլ չսան թուրքիային՝ ներգրավվել բանակցային գործընթացում, մասնավորապէս որ հայկական կողմը բազմաթիւ սի ու բազմաթիւ աղաքացուցներ ունի ձեռքի տակ:

Իսկ մինչ այդ՝ մեր երիտասարդությունը կռվի մեջ անօրինակ սխրանքներ է գործում՝ թվով ու զինեցնելով զերակա թեմանու դեմ անեմաստիարակի ռազմական հնարներ բանեցնելով, բայց եւ կյանքը տալով: Մեր բոլորի սրտերը բարակել են՝ մեր լույս զոհերի դաստիարակներն իմանալով, անգամ նրանց ազգանունները կարդալիս ենք հուզվում: Միեւնույն ժամանակ թուլանալու իրավունք էլ չունենք՝ ամբողջ աշխարհի հայությունը դեպք է բանեցնել իր բոլոր, զոհ հայկական հունարները՝ մեր հայրենիքին սղառնացող վսանգը չեզոքացնելու համար: Ուրիշ ժամանակ զուլս գոյում ենք, չէ՞, որ հնարամիտ ենք, այս ենք, այն ենք, ողջ մերուժը մեր դեպք է դեմք, նահանջելու տեղ չունենք, ավելի դաստիարակութեան զգամք բոլորս եւ ամեն մեկս կաստիարակի համար հայրենիքում եւ սիյուռում, թիկունքում երկրի անվանագրութեանը է:

Հ.Գ. Երեկ, օրվա վերջում Ռուսաստանի ԱԶՆ ներկայացուցիչ Սարխա Չախարովան հրադարարի ռեժիմի վերահսկման մեխանիզմների հետեւեցնան համար Հայաստանի եւ Արքեպիստանի զինվորականների հանդիման կազմակերպման անհրաժեշտությունից էր խոսում: Հուսով էր, որ այդպիսի մեխանիզմներ կգործարկվեն: Բայց՝ վերջ մեր դաստիարակ փուլային կարգավորման քաղաքիչ որպէս: Տոլով է:

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Ճակաս ու թիկունք՝ ուղիղ գծով միացված

Պատերազմի օրերի հաշիվն արդեն կորցրել են: Արդեն այնքան են սառնապիտակ, քան դարձել, որ զոհված զինվորների ծնված սարքավորման մեջ սարքերն ունենում են 25-26 տարեկաններին համարում են որոշ չափով կյանք ամրացնող, որովհետև նրանց համեմատում են 18-19 տարեկանների հետ:

Բանկոմասի առաջ մի քանի կանգնած՝ շարժված այսուայնկողմ է նայում՝ գումարը բռան մեջ դնող սեղմած:

-Աղջիկ ջան, մի բան խնդրեմ էլի: Թուշակա հանցի՝ 57.000 դրամ: Հիմա ո՞նց ուղարկեմ զինվորիս,- մի երեսասարդ աղջկա առաջը կտրելով՝ նրան դիմեց քանկը:

-Տասի ջան, զինվոր ունե՞ր քանկը:

-Բոլորն էլ իմ թոռնիկներ են, բայց ջան, բոլորն էլ իմ զինվորն են, մեռնեն իրենց կյանքին: Իմ հարազատ թոռնիկները Հայաստանում չեն ամուսնացել: ...Խոսքով են ընկնում, աղջիկ ջան, գործը մնում է, դու ասա ինձին՝ էս փողը ո՞նց ուղարկեմ զինվորիս:

-Բա դու ինչո՞վ ես ամուսնացել, քանկը: Ուրիշ եկամուտ ունե՞ս,-հարցրեց աղջիկը:

-Ենթան բանկա ունեն փակած, հերթով կբացեմ-կուտեմ: Դու իմ մասին մի մտածի, արի գնամ բանկ, էս փողն ուղարկեմ, գործից գցում ես ինձ,- ցատկեղծեց քանկը՝ աղջկա ձեռքից փախելով:

Նույն օրը սկսեցին քանկը համացանցը թնայում էր: Արցախում զոհված 19 տարեկան Նարեկ Սարգսյանի հուղարկվածությունից ծնողները վերադարձել են ու տունը թափանցած գետի: Հիմա թափանցողներին գող անվանում են վե՞րջ: Նման դեպքերի համար մեծ հայրն էլ ենթադրաբար, որովհետև այդ բանն իր ամբողջ բովանդակությամբ արտահայտում է անհավատարմությունն ու արգահատելիքն, որ կարող է գոյություն ունենալ երկրի երեսին: Գարեգին Նժդեհն է ձիոս ու դիպուկ բնորոշումը սկսել դեռ 70-80 տարի առաջ՝ ասելով. «Ամեն ազգ իր սակամուն ունի, բայց հայի սակամը ոչ մի ազգ չունի»: Հայի սակամը Նարեկ Սարգսյանի տունը սակմունք է արել, անգամ նրա «կասար» ջարդել ու մանրադամները տարել:

Նույն օրը՝ զարգացող լուրը սարածվելուց զուգահեռ, համացանցն իր անհամ ու անգույն, սուր ու բութ գրառումներով հանդերձ՝ մի վայրկյանում ոգեղենացավ, մարտադրվեց թավջութակահար Սեակ Ավանեսյանի «Կռունկով»: Նա նվագում էր Շուշիի հրթիռակոծված Սուրբ Ամենափրկիչ Ղազանչեցոց եկեղեցու ավերակների մեջ՝ ի հեճուկս բարբառու մասսվածների, ի հեճուկս հայի սակամի:

Ինչո՞ւ մեր դասերը մեր արցախյան բանակցությունների գնալիս այսօրիս

հզոր ու խոսուն փաստերն իրենց հետ չեն տանում: Երբ համացանցում հայտնվեց Սեակի «Կռունկը», նույն միջոցին բոլորը հետևում էին Լավրով- Մնացականյան հանդիմանը, դրանից առաջ սեղի ունեցած ասուլիսին, որին ներկա էին միջազգային սանյակ լրատվամիջոցներ: Երանի թե ԱԳՆ մամուլը փարսուղալը մեր արտադրամասերի հեռախոսին ուղարկեց Սեակ Ավանեսյանի ելույթի տեսագրությունը, ու Չոհրաղ Մնացականյանը բոլոր խոսքերի ու կոչերի փոխարեն ներկաներից մեկ ռոտե ուժադրություն խնդրեց ու ցույց տվեց Ամենափրկիչի ավերակներն ու այդ մոտայլ, ահասարսուռ միջավայրում «Կռունկը» նվագող թավջութակահարին: Ասածս ռոմանտիզմ չէ, ոչ էլ միամտություն: Թուրք-ադրբեջանական ագրեսիայի ու ահաբեկչության հակադրակներն օգտագործելով էլ կարելի է դիվանագիտություն բանեցնել: Աստիճանի ուժադրությունը հենց այսօրիս զգայացումը իրողություններով էլ կարող ենք գրավել: Եթե հրեաները կարող են Հոլոկոստի թանգարան ստեղծել՝ խորին մթության մեջ՝ առաստաղին, միլիոնավոր մանր լույսեր արձակելով, մեկնաբանելով, թե այդ լույսերից յուրաքանչյուրը Հոլոկոստի զոհերի մարած կյանքերն են ու դրանով անչափ ազդեցիկ թանգարանի այցելուների վրա, մենք էլ մեր միջոցները կարող ենք օգտագործել, հասկալիս որ ձիոս տեղն ու ժամանակն էր: Այդ տեսանյութը ոչ թե կմնար սոցցանցերի հայ համրության սղառման սիրություն, այլ դուրս կգար ավելի լայն օրհանակներ, ասուլիսը լուսաբանող միջազգային լրատվամիջոցների ուժադրության կենտրոն կհայտնվե:

Այս օրերին ադրբեջանցիներն ամեն միջոց օգտագործում են՝ արդարացնելու իրենց ռազմական գործողությունները՝ Հայաստանին ու Արցախին ահաբեկիչ

միջակավորելով: Նրանց օտերային երգիչ Յուսիֆ Էյվազովն է անգամ իր հազարավոր հետևորդների բանակն օգտագործելով՝ հայաստացիներին փարսուղալ: Սա այն նույն Էյվազովն է, որը ազգայնամոլական հերթական դրսեւումը չբացրեց, երբ այս սարվա հունվարին հայաստացի, թե հրաժարվում է Դեպի-նի օտերային երգելու Բուզան Մանթաշյանի հետ միայն այն դասառնով, որ նա հայ է:

Այստեղ՝ թիկունքում, թիկունքում ամուր դառնելով, թիկունքում ձիոս փարսուղալում կասարելով ենք կարողանալու ռազմի դասուն հաղթել: Երբ հաղթենք թիկունքում, կհաղթենք նաև բուն ճակասամարտում:

Իսկ թիկունքում սկսվել են խժժուկությունները, սկսեց «իմ» ու «նր» անել: Յուրայինների՝ սոցիալների, եւ օտերների՝ սեղերի բաժանարար գծերը վաղուց էին ֆաշվել, բայց դասերազմի առաջին տասն օրերին դրանք կարծես ջնջվել էին, բոլորը միասնական, մի բռունցք էին դարձել: Սակայն հանդուրժողականության երանելի մթնոլորտում դառնալու եւ հաղթելու ձգտումներն սկսեցին ընկրկել. մեկ էլ հանկարծ թիկունքում լուրեր դրսեւեցին, թե իբր մարտի դասուն դավաճաններ են հայտնվել, դասալիքները փախչում են, թե իբր իշխանություններին սկսել են սեւացնել ու դախարակել՝ Նիկոլը հողերը ծախել է, փախել:

Ախր մի հարցնող լինի՝ ո՞վ է հիմա սեւ ու սոցիալ սարանջանում, ո՞վ է հիմա Նիկոլ, Պողոս, Սերժ, Քոչարյան հիշում: Մարդկանց կյանքը գլխավոր շարժ է եկել, ոչ միայն հայկական երկու դասությունների, այլև ամբողջ սարածառջանի ու աշխարհի վաղվա օրն է մազից կախված, հենց հիմա գերտերությունների՝ իրար դեմ ճակասամարտելու, իրարից սեփական վրեժը հանելու բեռն են գցել

մեր 18-19 տարեկան զորքի ուսերին, ու նրանք անմոռունջ սանում ու կռվում են: Ինչպե՞ս է ձեր լեզուն դրսեւում դավաճան ու հայրենասպան հակահիշակները ձեր հորինած խաղի մեջ գցել ու օտերակել, դրսեւում:

Ադրբեջանին հաղթելու ելքերից մեկն էլ այդ երկունքներին դասակարգելու մտքով է: Առանց այդ էլ Ադրբեջանում ամբողջությամբ դժոխի են իշխանություններից, Ալիեի աթոռը մազից է կախված: Ալիեից չափազանց դժգոհ են նաև թալիպները, ուղիները, թաթարները, լեզգիները, որոնց այս օրերին առաջնագիծ են ֆեյ: Մեր խնդիրը դեռ էլ լինի բազմաթիվ ազգերի, նաև ընդդիմության ու հանրային խռովարարների ձեռքով մասնատել, դասակարգել, ջլատել Ադրբեջանի ներառական համակարգը, Ադրբեջանին սրամարտել իր իշխանության դեմ: Իսկ մենք ամեն գեղեցիկ գործարարում ենք մեզ ու մեր երկիրը դասակարգելու, մասնատելու համար: Այսօր համախառնված, իրար համար կյանք ու հոգի չխնայող մարդկանց մի անառողջ, լիցքավոր ձեռք սրամարտում է միմյանց դեմ, դասերազմի թիկունքը փորձում փոշել: Առանց այն էլ մարդիկ դուրսագրգռ են, էնդոցինալ. սարքելն ու հաջողության հասնելն այնքան հեշտ է:

Սորից ամացուցվեց, որ դասությունը կրկնվելու սովորություն ունի: Հարյուր տարի առաջ՝ նույն այս օրերին, հայ ժողովուրդը կենաց ու մահու կռիվ է սկսել թուրքերի դեմ: Լվկված, եղեռնագարկ հայության փոքրամասնի դեմ՝ կուլոս ու կուռ, հայի արյամբ արբած, դասակարգիչներ ու թուրքերի կողմից արջակցությամբ սկսվող թուրքերի: Բոլորեկներն ասամները սրած սղառում էին Հայաստանի դասերազմը: Այդպես էլ եղավ: Հետո հայսնի է դասերազմն ու բոլորիս:

Հարյուր տարի առաջ էլ էին այս օրերին աշխարհաբաղադական սահմանագծերի հարցերը վճռվում, այսօր էլ: Բայց այսօր դասերազմն ավելի հուժկու է, աշխարհաբաղադական նոսրացումն ու փոքրամասնությունն ավելի մեծածավալ ու զագանաբար: Եվ այս օրերին փորձելով դրսեւ ջրում ձուկ որսալ, մեկի հաշվին մյուսին մեծարել, դասերազմի կենտրոնի մեկին դասիցիներ շարժել, մյուսին՝ դավաճան միջակավորել, մեղմ ասած՝ անբարոյականություն է: Թիկունքում ու ճակասն ուղիղի գծով են կապված: Երբ թիկունքից հարվածում են, ճակասի վրա ենք ընկնում, երբ ճակասից են հարվածում թիկունքի վրա ենք ընկնում:

Այնպես չանենք, որ սոցիալական լինենք մեջքերը բերել Համո Սահյանի իմաստուն խոսքը եւ ցավով արձանագրենք նրա ձեռնարկությունը. «Խաղաղ ժամանակ երկիրը ղեկավարությանն է, դասերազմի ժամանակ անունը դնում են հայրենիք ու հանձնում ժողովրդին»:

Առաջընթացի ճանապարհին

Նորամուծության եւ ձեռնարկության ազգային կենտրոնի գիտատեխնիկական գրադարանը 2020թ. սեպտեմբերի 25-ին կազմակերպել էր «Ավանդադրված գիտական աշխատանքները գիտատեխնիկական գրադարանում» խորագրով օնլայն ժամանակ, որը նվիրված էր գիտական, գրող, հրատարակախոս, մի քանի գրքերի հեղինակ **Ստեփան Պաղիկյանի** կողմից ՆԱԶԿ-ի գիտատեխնիկական գրադարանում ավանդադրված՝ «Գյուլմի ֆաղափի էներգետիկայի դասընթացը» մենագրության, «Երեւանի ՋԷԿ-ի արդի վիճակը եւ զարգացման հեռանկարները», ինչպես նաև «Հրազդանի ՋԷԿ-ի արդի վիճակը եւ զարգացման հեռանկարները» գիտական աշխատանքների ներկայացմանը: Ներկաներին ողջունեց եւ մի-

ջոցառման մասին ներկայացրեց ՆԱԶԿ-ի գիտատեխնիկական գրադարանի ղեկավար

Լեւոն Ղարիբյանը: Ս. Պաղիկյանը խոսեց Գյուլմի ֆաղափի էներգետիկայի դասընթացի, է-

լեկտրականների, ինչպես նաև ջերմամասակարարման համակարգերի վերաբերյալ կարելու դասական տեղեկությունների, Երեւանի եւ Հրազդանի ՋԷԿ-երի վերաբերյալ դասական սլայդների, արդի վիճակի եւ զարգացման հեռանկարների մասին: Հեղինակը ներկայացրեց նաև կասարված այն վերլուծություններն ու առաջարկությունները, որոնք հնարավորություն կտան սնեսել վառելիքաէներգետիկ ռեսուրսները՝ նոյառաջիկա բնադասարանական խնդիրների լուծմանը: Բանախոսը միջոցառման ընթացքում կարելուց նաև գիտատեխնիկական գրադարանի կողմից իրականացվող «Գիտական աշխատանքների ավանդադրում» ծառայությունը, որը հնարավոր-

ություն է սալիս հեղինակներին դասերազմել օրենսդրությունից բխող իրենց իրավունքները, հրատարակալին դարձնել գիտական ձեռագիր աշխատանքները: Վերջում Ստեփան Պաղիկյանը դասասլիսանեց ներկաներին հետաքրքրող հարցերին, խոսեց իր աղապա ծրագրերից: Մասնակիցները ծանոթացան գրադարանում ավանդադրված գիտական աշխատանքների ֆոնդին, նոր գրականության ցուցադրություններին եւ «Գիտական աշխատանքների ավանդադրում» ծառայության մանրամասներին: **Ստեփան ՊԱՂԻԿՅԱՆ, Հայկական էներգետիկական ակադեմիայի հիմնադիր նախագահ, Տեխնիկական գիտությունների քննաձու**

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

Պետրոսյան, ԱՄՆ

Ղարաբաղյան հակամարտությունը ողորդել է համաշխարհային մամուլի էջերը ինչպես երբեմն արանից առաջ, որովհետև այս անգամ գերտրոնյաններն են անմիջականորեն ներգրավված՝ ճգնաժամը հասցնելով միջազգային մակարդակի:

Երկար ժամանակ հակամարտությունը ստեղծված ճգնաժամ էր համարվում՝ ստեղծված խորհրդային Միության փլուզման հետևանքով: Համաշխարհային մամուլը ունի իր դարձանակները: Որեւէ միջադեպ, դասերազմ կամ ֆալսիֆակտ գարգացում դեռ է անցնի այդ նույն դիրքային միջով: Ղարաբաղյան ներկա դրությունը, բացի բուն հակամարտությունից, ներառված են նաև Թուրքիան և Ռուսաստանը: Լրագրողներն արդեն որոշակի բնութագրական ձեւակերպումներ են որդեգրել: Արեւմուտքում Թուրքիան դեռ է ներկայացվի նրա սահմանը լույսի մեջ, ուսի անհրաժեշտ է գտնել արդարացումներ նրա գործողությունների համար, ինչքան էլ դրանք սուր կամ անօրինական լինեն, որովհետև Թուրքիան ՆԱՏՕ-ի «վսահված» դաշնակիցն է:

Մյուս կողմից, Ռուսաստանն ու իր դեկավարը դեռ է սառը վերաբերմունքի արժանանալ, որովհետև արեւմտյան մամուլի բառադարձում նրանք ունեն իրենց նկարագրությունը՝ նախագահ Վլադիմիր Պուտինը բռնադատ է, որն իսկապես է ֆայթվող մի կայսրության վրա:

Քանի որ այս երկու դեպքերում ևս իրենց դերակատարություն ունեն Ղարաբաղյան դրությունը մի դրություն է մեջ, ապա նշված նախադասումները սովոր են գտնվում դրանցից իրական դրությունների վրա:

Բայց հակառակ այս փառացած նախադասումներին, իրադրությունը կարծես փոխվում է, եւ նախագահ Երդողանն ու Թուրքիան, իրենց դրությունները մեջ, օսմանյան կայսրությունը վերականգնելու ճգնաժամներով, նրա ստան են, որ այդ փոփոխությունը կայանա:

Հնարավոր չէ մեկ հոդվածի սահմաններում լուսաբանել բոլոր լրատվամիջոցների կամ դրանց մեծ մասի գրությունները, բայց կարծում ենք բավական կլինի ներկայացնել դրանցից մի ֆանիսի մոտեցումը Ղարաբաղյան դրությունը՝ զարգացող սալու համար ստեղծված հանդիմանումը մթնոլորտի մասին:

BBC-ի լուսաբանումներն այն տղավորությունն են թողնում, որ հեռարձակվում են British Petroleum-ի անմիջական գլխավոր վարչության կողմից: Նավթային արտադրումն ու արխայան Ենդրուի սովորային ներդրումները Ադրբեջանում հսկայական մասնաճյուղ են հարդրումներում: Տողերիս հեղինակի իմացությամբ, BBC-ն ընդամենը մեկ անգամ է դասերազմը ներկայացրել Սեփանակերտից, որտեղ լրագրողը փորձում էր թաքցնել ֆալսիֆակտ բնակչության վրա արձակված ադրբեջանական ռումբերից: Մնացած ռեդիոկայանները

լրագրողը հարդրում էր Ադրբեջանից կամ Թբիլիսիից՝ Վրաստանից, որ հսկայ ադրբեջանական կեցվածք ունի:

Մինչ BBC-ի լրատվությունները ներծծված էին նախկին, հաճելի էր Sunday Times-ի հոկտեմբերի 11-ի համարում կարդալ Դոմինիկ Լոուսոնի (Dominic Lawson) «Թուրքիայի խաղը մահացու է, եւ Ջոնսոնը շատ լավ գիտի այդ մասին» վերնագրով հոդվածը:

Այս հոդվածը կարելի է ոչ միայն այն առումով, որ արդար է վերաբերվում հայկական կողմին, այլ որովհետև այն լրագրողական ազնվությամբ է գրված: Լրագրողներից շատերը անհրաժեշտ ջանասիրությամբ չեն ուսումնասիրում իրենց թեմայի դրությունը, սկզբնաղբյուրը, եւ ծածկելու համար իրենց տղությունը՝ փորձում են ներկայացնել կեղծ անկողմնակալության մոտեցում: Այստեղ է, որ

թյան լրությունը անթափ է»: Արդար եզրակացում է հոդվածը՝ առաջ ֆալսիֆակտ հետեւյալ երեք հարցերը. (ա) «Երդողանը ճիշտ այն մարդն է, որին բրիտանական կառավարությունը դեռ է մասկարարի հավելյալ գնմեր, (բ) ի՞նչ է զգալու վարչապետը, եթե այդ գնմերը օգտագործվեն կոտորելու համար ավելի շատ հայերի, եւ (գ) ի՞նչ է ասելու իր աղյուղաղը»:

Նրբերանգներ նկատելի են նաեւ իսրայելական մամուլի էջերում: Պետական գործիչներ եւ մեկնաբաններ, որոնք սերում են Ողջակիզումը վերադարձներից, արդեն իսկ ամոթի զգացում էին աղյուղ, որ կառավարությունը դաշնակցության չի ձանաչել դեռ Հայոց ցեղասպանությունը: Այժմ վերականգնվող վերականգնողական հասցնելով՝ Նաթանյահուի կառավարությունը մահաբեր գնմեր է մասկարարում

նավարությունը այդ ընկերությունը թեթեւակի կոտորել էր: Մեկ այլ հոդված նույն «Ջերուսալեմ փոստ» թերթում դաշնակցությանը էր նախորդ գրությունը, սեղեկացնելով. «Թուրքական կառավարությունը կարգադրել էր, որ նախ մեղիա ոլորում հայտնվի այն լուրը, որ «ահաբեկիչները» համագործակցում են Հայաստանի հետ, հնարավոր մի աղյուղակցություն՝ ֆողարկելու համար թուրքական ներխուժումը, իսկ հետո խախտել էր Ադրբեջանի սեղեկների 27-ին հարձակվելու Լեռնային Ղարաբաղի վիճելի սարածի վրա»:

Իր հերթին «Times of Israel» դարբերականն իր հոկտեմբերի 12-ի համարում տղագրել էր ցեղասպանագետ դոկտ. Իսրայել Չառնիի կարծիքը, որի վերնագիրն անչափ խոսում էր՝ «Իսրայելը ԱԹՍ կվաճառե՞ր Հիսլեյրին»:

Ֆրանսիական «Le Point» շաբաթահանդեսը, սակայն, հինգ ծավալուն հոդվածներով ներկայացրել է սարածագրանի դրությունը: Ֆրանց-Օլիվիե Գիզերտի խմբագրականը վերնագրված էր՝ «Կարելցանի հայերին եւ անթափ՝ Երդողանին»: Առաջին դարբերությունում հոդվածագիրը Երդողանին բնութագրել է որդես Միջերկրականյան դրությունը հրձիգի, նշելով, որ «շատ մեծ մնամություն կա Ադոլֆ Հիտլերի եւ Թուրքիայի նախագահ Ռեջեփ Թայիփ Երդողանի միջև»:

Հարցին վերաբերող վերջին հոդվածը սուրագրել է լրագրող Մաֆա Սվալյանը: Վերնագիրն է՝ «Եթե Ղարաբաղը ընկնի, հայ ժողովուրդը կենթարկվի Ցեղասպանության»: Երդողանի խաբկաններն ու արկածախնդրությունները օգնում են արեւմտյան լրատվամիջոցներին հակամահ

Համաշխարհային մամուլը վերջապես նկատում է արցախյան դրությունը

Իսրայելական մեկ այլ դարբերական՝ «Arutz Sheva» (Իսրայելի ազգային լուրեր) անվանումով, հոկտեմբերի 12-ին խմբագրական էր հրատարակել հետեւյալ վերնագրով. «Քաջարի հայերը խիզախության դասեր են տղալու վախկոտ Արեւմուտքին»: Հոդվածի վերջում կոչ էր հղված Կանադայի մնամ արեւմտյան երկրներին՝ դադարեցնելու գնմի վաճառքը Թուրքիային եւ ձանաչելու Ղարաբաղի ինքնիշխանությունը:

Գերմանիայում «Bild» եւ «Zeit» թերթերը թեթեւ կրակություն էին տղագրել: Առաջինը Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի հետ հարցազրույց էր անցկացրել, իսկ երկրորդը՝ ադրբեջանցի վերլուծաբան Բախսիար Ասլանովի հետ: Վերջինս նշել էր, որ ադրբեջանական կողմը չի վստահում Ռուսաստանին, բայց եւ այնուդեպ չի էլ ցանկանում օտարել Մոսկվային:

Ֆրանսիայի նախագահ Էմանուել Մակրոնը շատ ակտիվորեն էր ֆնտրանում Երդողանի արկածախնդրությունները: Նա առաջին ֆաղափական գործիչն էր, որ բացահայտեց, թե Ադրբեջանն էր աղտոտը, եւ որ Թուրքիան մահմեդական ջիհադիստներին էր սարածագրան բերել կռվելու հայերի դեմ: Հակառակ Ֆրանսիայի այս աներկա դաշնակցական դիրքորոշմանը, «France 24» հեռուստակայանը շարունակում էր դրությունը լուսաբանել Ադրբեջանից: Լրագրող Քաթերին Նորիս-Տրենսը փորձում է իր հավասարակշռությունը դրանցից հարդրումը՝ հարդրումը դրանցից հարդրումը՝ հարդրումը՝ հարդրումը:

Մինչդեռ Պաշտպանության նախարարությանն ուղղված մի բողոքում նշված էր, որ անցյալ ամիս սեղի ունեցած «ինքնասպան» ԱԹՍ-երի ցուցադրական ելույթի ժամանակ դարձել էր դարձել, որ 2018-ին անօդաչու սարքեր արտադրող մի իսրայելական ընկերություն փորձ էր արել ռմբակոծել հայկական զինուժը՝ Ադրբեջանի փոխարեն, եւ միայն բարեդեղ դրանցից հարդրումը՝ հարդրումը՝ հարդրումը՝ հարդրումը:

մեմ հանդիպում ենք «հայերը դրություն են» մինչ «ադրբեջանցիները ժխտում են» արտադրություններին: Հեշտ է տղությունը որդես գործի ծառայեցնել կեղծ արդարություն կամ անաչառություն ձեւացնելու համար: Նման լրագրողները կարողանան բառակաղապսոթությունները օգտագործում են ցույց տղալու համար, թե իր սիրտդեղում են թեմային:

Որեւէ ճգնաժամի սկզբնաղբյուրը ուսումնասիրելը նախադրանք է լրագրողների համար: Մյուս հասկանիչը ֆաղափանցական արդարություն ունենալն էր դաշնակցությունը, ինչքան էլ այն տղա կամ անհարմար լինի: Լոուսոնի դրությունը կարելի էր հասկանիչներն էլ արկա են: Նա դեղել է եւ երեւան հանել դրանցից փաստերը, գնալով այնքան հեռու մինչեւ Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ Բորիս Ջոնսոնի աղյուղաղը՝ Ալի Քեմալ անունով, որն օսմանյան Թուրքիայում ներքին գործերի նախարար էր եղել, բայց որին կախել են հայերի հանդեղ արդարացի վերաբերմունք դրությունները համար:

Պաշտպանական բավականաչափ փաստեր արձանագրելով եւ Երդողանի օսմանական ճգնաժամները ներկայացնելով, նա գրում է. «Բրիտանական կառավարու-

յուն, որ աշխարհում ստեղծված անկարգություններն այդ բռնակալի ձեռքի գործն են: Ֆրանսիային թեմանացնելուց, Գերմանիայի կանցլեր Անգելա Մերկելին մացիս անվանելուց եւ ՆԱՏՕ-ի դաշնակից մեկ այլ երկրի՝ Հունաստանին սղառմալուց հետո, Միացյալ Նահանգները մտահոգված էր, որ ՆԱՏՕ-ն որդես կառույց դառնալու է: Այս գործողությունների շնորհիվ է, որ մեմ ակամաեստ ենք լինում աներկայան մամուլում ավելի հավասարակշռված լրատվության:

Սկսեմ նրանից, որ սկզբնական շրջանում մամուլը ասղեսակաՆ դիրքորոշմամբ փորձեց անեստել դրությունը կառույցում, կարծես հայերի կողմը գրոտ կարծեր: Ընդհանրապես աներկայան լրատվությունը էնդեմիկ հիվանդությամբ է տղաղում համաշխարհային հարցերի վերաբերյալ: Փոխարենը նա ժողովրդին հրանցնում է «Breaking News» անվան սակ ոչինչ չասող հիմարություններ: Սա փորձված միջոց է աներկայացնելու դրությունը կարճատեղության շրջանակներում, որդեսղ նրանք իրազեկված չլինեն, թե ինչ են կատարում կառավարությունը, եւ այլ երկրների կառավարությունները, աշխարհում:

Կալիֆոռնիայում սեղի ունեցած հայկական ցույցերը ի վերջո սղիդեցին «LA Times»-ին եւ «CNN»-ին լուսաբանել դրությունը դրությունը: («LA Times»-ի լրատվության տղը կռվախնձոր է դարձել այդ սարածի արդարությունը համայնի շրջանում): Նամակալի է, որ գլխավոր դրությունները ոչ միայն լրագրական դրություններն ոչ միայն լրագրական կազմը արտադրեց իր հսկայ կողմնորոշումը հոկտեմբերի 3-ին գրելով. ➡6

ԱՐԱՍ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

Քաղաքական վերլուծաբան
Եվրասիական փորձագիտական
ակումբի համակարգող

Թուրքական ախորժակը եւ Ռուսասանի դասասխանասվությունը

Հարավային Կովկասը կրկին կրակի մեջ է: Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության գոտում մղվում են լայնամասշտաբ ռազմական գործողություններ սանկերի, հրեսանու, հրթիռների եւ օդուժի գործադրմամբ: Ջոհվում է խաղաղ բնակչությունը, աճում են կողմերի կորուստները: Պատերազմը սղառնում է սարածվել նորանոր գոտիներում եւ դառնալ, իրավամբ, սարածաբանային: Սա չափազանցությունն է: Սա ռազմական վերլուծաբանների սառը դասողություններն են: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության նախագահ Արայիկ Հարությունյանը հայտարարել է, որ օբյեկտիվորեն հասունացել է հակաահաբեկչական կոալիցիայի ստեղծման անհրաժեշտությունը դեռի հարեան երկրներ ահաբեկչության սարածումը կանխելու նպատակով: Մեր այս վերլուծական մշակման մեջ կփորձենք հասկանալ, թե ի՞նչ աշխարհաբաղադրական, ռազմական եւ քաղաքական հետեանների կարող է հանգեցնել Ղարաբաղյան հակամարտության գոտում այս դաստաբանը եւ թե ի՞նչ նոր սղառնալիքների է դիմակայում հայ-ռուսական ռազմաբաղադրական դաշինքը:

Տարավային Կովկասը Թուրքիայի եւ Ռուսասանի միջեւ

Օսմանյան կայսրության եւ Սեֆյան Իրանի միջեւ 200-ամյա դաստաբաններից հետո 1639թ. հաշտության դայանագրի հիման վրա գծվեց մի սահման, որն ի թիվս այլոց, բաժանեց Հայաստանը երկու կայսրությունների միջեւ, վերջնականապես ձեւավորելով Արեւմտյան (սաճկական) Հայաստանը եւ Արեւելյան (դարսկական) Հայաստանը: 1829թ. հերթական ռուս-թուրքական դաստաբանից հետո, Անդրկովկասը Ռուսական կայսրությանը միանալու արդյունքում, սահմանը, որն ավելի վաղ էր գծվել, դադարեց եւ դարսկական Հայաստանը սկսեց անվանվել Ռուսահայաստան: 200 տարի Ռուսաստանը եւ Օսմանյան կայսրությունը դաստաբանվել են Փոփր Ասիայի վերահսկողության համար: Այդ դայարի նմանակներից մեկն էլ՝ Սաճկահայաստանի նկատմամբ վերահսկողությունն էր: 90 տարվա մեջ ռուսական զորքերը չորս անգամ կայսրությանն են միացրել այդ սարածաբանը, սակայն դիվանագիտական վայրիվերումների եւ արեւմտյան տերությունների ճնշման արդյունքում հեռացել են նվաճված սարածներից, ամեն անգամ իրենց հետ ռուսական Կովկաս բերելով ժամանակ հազարավոր հայ գաղթականների եւ նրանց փոխանակելով դեռի օսմանյան սարածներ հեռացող մահմեդական-լեռնականների հետ: Ռուսաստանյան կայսրությունը Կովկասը միտ էլ համարել է իր կարեւոր մասը եւ ձգտել է ընդլայնել իր ազդեցությունը այս սարածաբանում: Եվ այն ժամանակներում, երբ գլոբալ ցնցումների հետեանմով Ռուսաստանը թուլացել է, Թուրքիան մշտապես փորձել է խախտել 300 տարվա ընթացքում սահմանված քաղաքական սահմանները եւ սարածել իր ազդեցությունը Անդրկովկասի եւ Միջին (Կենտրոնական) Ասիայի վրա: Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ Ռուսաստանյան կայսրության համընդհանրապես հայերի բարեհաճ վերաբերմունքի դասառնով Օսմանյան կայսրության երիտթուրքական կառավարությունը ցեղասղառնության ենթարկեց Արեւմտյան Հայաստանի բնակչությունը եւ հայ ժողովրդի այդ հասկանը դադարեց գոյություն ունենալ: 1918-1920թթ., օգսվելով Անդրկովկասից Ռուսաստանի ժամանակավոր հեռացումից,

Թուրքիան երկու անգամ դաստաբանվել է հենց նոր ձեւավորված Հայաստանի Հանրապետության հետ եւ նույնպես հենց նոր ձեւավորված ադրբեջանական դեպարտմենտի հետ դաշնակցած՝ սահմանակից Հայաստանը 10000 կմ. կմ. ուն: Արեւելյան՝ ռուսական Հայաստանի հայությունը կրկին հայսնվեց ֆիզիկական բնաջնջման վսանգի առջեւ: Բոլշեւիկյան Ռուսաստանը, վերադառնալով նախկին Ռուսաստանյան կայսրության սարածներ, այդ թվում Անդրկովկասում, վերադարձրեց նաեւ հայաբնակ սարածները (բացի Կարսի մարզից եւ Սուրմալուի օկրուգից Արարատ լեռամբ հանդերձ, որոնք նախկինում նրան էին դասկանում) եւ ձեւավորեց Խորհրդային Հայաստանը մոտ 30000 կմ. կմ. սարածով: Այսպես, հաջորդ 70 տարիների ընթացքում վերահաստատվեց աշխարհաբաղադրական հավասարակշռությունը: Ախորժակի եւ Արաքս գետերը սահմանագատեցին խորհրդային սարածները հարեան Թուրքիայից եւ Իրանից: Նախկին ԽՍՀՄ փլուզումից հետո Կրասսանը, Ադրբեջանը եւ Հայաստանը կրկին անկախացան: Ռուսաստանը (ռազմական առումով) հեռացավ Կրասսանից եւ Ադրբեջանից, իսկ Հայաստանը դարձավ նրա ռազմաբաղադրական դաշնակիցը: Ձեւավորված ռազմական եւ քաղաքական վակուումը անմիջապես լցրին Եվրոպական Միությունն ու ԱՄՆ-ն եւ Թուրքիան (որը իրեն հռչակել էր այս երկու ուժային կենտրոնների ուժեղ դաշնակից) կրկին սկսեց իր փորձերը դեռի Հարավային Կովկաս եւ այնուհետեւ Կենտրոնական Ասիա ընդլայնման ուղղությամբ: Գաղտնի էլ, որ այսօր Թուրքիայում բացիբաց մնալու են դեռի Ռուսաստանի Հյուսիսային Կովկաս եւ Կասպյան-Վոլգյան սարածաբան ընդլայնվելու անհրաժեշտությունը: Այս դասական տեղեկանքն անհրաժեշտ է այն բանի համար, որդեպի հարգարժան ընթերցողին հասկանալի լինի, թե ինչի վրա է այսօր հենվում Մեծ Կովկասյան սարածաբանում ուժերի հավասարակշռությունը, եւ ի՞նչ սրամարտական ուղղությամբ է զարգանում ռազմաբաղադրական իրավիճակը, սղառնալով հիմնովին ոչնչացնել այդ հավասարակշռությունը Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության գոտում ռազմական աղետի հետեանմով:

Դեռի Արեւել Թուրքիայի ընդլայնման ժամանակակից ծրագրերը

Թուրքիայի Հանրապետության նախագահ Ռ.Թ.Էրդողանը եւ նրա գինակիցները

ը չեն թաքցնում իրենց ձգտումը եվրասիական սարածում նախկին Օսմանյան կայսրության ազդեցությունն ու հզորությունը վերականգնելու ուղղությամբ: Այս քաղաքականությունը նույնիսկ ստացել է իր քաղաքական անվանումը՝ «Նեոօսմանիզմ»: Թուրքական առաջնորդի մեծավորագույն խորհրդականներից մեկը նույնիսկ համարույթ է ստեղծել մուսուլմանական նոր կոալիցիա ձեւավորելու մասին, որը կներառեր 61 իսլամական դեպարտմենտ մեծ մեծ համադաշնության մեջ եւ որի մայրաքաղաքը կդառնար Սամսոնը: Այդ համադաշնությունը նեոօսմանիզմի մտահղացմամբ դեռ է դառնա ժամանակակից աշխարհի գերտերություններից մեկը: Սիրիայում, Լիբիայում, Իրանում հակամարտությունների միջամտելու փորձերին Պարսից ծոցում եւ արեւելյան Միջերկրականում, թուրքական ռազմաբաղադրական ծրագրավորողները ներառանցեցին նաեւ Ղարաբաղյան հակամարտության գոտի: Ադրբեջանին օգնելով զինուժով, սղառնագիտությամբ, դիվանագիտությամբ, ինչպես նաեւ այդտեղ տեղափոխելով ավելի քան 1450 ջիհադական վարձկան՝ Սիրիայի հյուսիսում թուրքական ազդեցության գոտում բնակվող թուրքմանների (թուրքմեն) թվից, Թուրքիան ձգտում է օգսագործել Լեռնային Ղարաբաղում հակամարտությունը Ադրբեջանի ուղղությամբ իր էփառանքի համար, ինչպես նաեւ վերջնականապես ճնշելու Հայաստանն ու Արցախը, ոչնչացնելով դրանք որդես ինքնուրույն աշխարհաբաղադրական գործոն: Հասկանում է արդյոք Ադրբեջանը, որ մանրադրալ իսլամի մեջ: Իհարկե՝ հասկանում է: Սակայն հակաաղակական հիստերիայի եւ հայաստանյան քաղաքականության ընդհանուր համադասկերում, ձգտելով այս անգամ ֆիզիկապես ոչնչացնել Լեռնային Ղարաբաղի հայությունը եւ ցանկանալով ինչքան կարելի է ցածր մաս հասցնել Հայաստանին, հիմնվելով 30 տարի առաջ հռչակած «մեկ ազգ՝ մեկ երկիր» քաղաքականության վրա, Ադրբեջանը ձգտում է թե՛ լուծել իր հարցերը Արցախում, թե՛ միաժամանակ դառնալ թուրքական ընդլայնման քաղաքականության ուղեկցող, ինչպես մի գաղափարախոսության, որը ներկայումս է իբրեւ ավելի ու ավելի մեծ թափ հավաքող ժամանակակից դասաղաղակից:

Առաջին աշխարհամարտի քաղաքական երիտթուրքերին հաջողվեց ոչնչացնել ա-

րեւնահայերին եւ դրանով վերացնել դեռի Արեւելի դասաղաղական սարածման ճանաղաղարհին գեղակող բնական դասները: Ժամանակակից Հայաստանի Հանրապետությունը, նույնիսկ չճանաչված Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հետ միասին, այլեւս չի կարող դիտարկվել իբրեւ արգելի ժամանակակից դասաղաղակիցի ծավալման համար: Սակայն ադրբեջանական ռազմադիվանագիտական եւ քաղաքական մեթոդներն արել է ամեն ինչ, որդեսգի ներկայացմի Հայաստանը որդես թուրքական եւ իսլամական աշխարհի թեմանի: Այս ամենին ուժաղաղությամբ եւ մտահոգված ետեւում է հարեան Իրանը, որը մի քանի դասառնեղ չի կարող գոի լինել իր հյուսիսային սահմանների երկայնով Թուրքիայի անընդհատ մեծացող ազդեցությունից:

Ռուսաստանի համբերությունը եւ նրա առաքելությունը

Ի՞նչ է անում Ռուսաստանը: Ռուսական էսթաբլիշմենթը լավ է տիրապետում ռուս-թուրքական նախկին դիմակայության եւ նոր թուրքական ախորժակների դասաղաղությանը եւ գաղափարախոսական հիմքերին: Մեր թվարկած դաստաբանների սրամարտությունը սովորեցրել է ռուսական դիվանագիտությանը վերին աստիճանի գոյուցությամբ արձագանքել Թուրքիայի գործողություններին եւ աշխատել առանց հասուկ անհրաժեշտության չդասասխանել սաղառններին, որոնք կարող են լրջորեն աղակալունացնել իրավիճակը առեւելի եվրասիական սարածներում: Հետաքրքրական է, որ փորձելով զարգացնել Եվրասիական մեթոդական միության զարգացման հաջողությունը եւ մշակելով նրա զարգացման ռազմավարությունները մինչեւ 2025թ., Ռուսաստանն առաջարկում է Մեծ եվրասիական գործընկերության համադրույթը, որը տեսականորեն ուղղված է Ռուսաստանի եւ նրա դաշնակիցների (այդ թվում Հայաստանի), Չինաստանի, Հնդկաստանի, Իսլամական աշխարհի ու նաեւ (ինչը նույնպես սկզբունքային է) Եվրոպական Միության միջեւ մեթոդական համագործակցության հաստատում: Ռուսաստանի առաջարկություններն այդ գլոբալ մեթոդական գործընկերության մասին անվիճելիորեն ուղղված են դեռի կառուցողական հուն՝ սուբյեկտիվեղծելու թուրքական մեծացման ներուժը եւ փորձելու կանխատեսելի ու հնարավորինս վերահսկելի դարձնելու թուրքական սարածումը: Ռուսաստանն այսօր աշխարհի 6-7-րդ մեթոդությունն է: Թուրքիան՝ 17-րդ մեթոդությունը: Ռուսաստանը չի ուզում ճակասային բախման մեջ հայսնվել Թուրքիայի հետ, եւ դա ակնհայտ է: Սակայն, իրավիճակը Սիրիայում եւ դաստաբանը Լեռնային Ղարաբաղում ակնհայտորեն դադարեցնում են Ռուսաստանի համարժեք արձագանքներ: Հասկանում կարելի է կանխատեսել, որ Ռուսաստանը չի կարող ներգրավված լինել Սիրիայում խաղաղարար գործընթացում, եւ միեւնոյն ժամանակ, ինքնադաստեղծվել Ղարաբաղում խաղաղարար առաքելությունից: Ադրբեջանի սարածի վերածումը ջիհադական ահաբեկչության բույնի՝ հասկանում է դադարեցնել ռազմաբաղադրական միջամտությունը Կառաբաղում: Ռուսաստանը, որդես կովկասյան երկիր, աշխարհի առաջատար բոլոր տերություններից ամենաուժեղ ունի ազդեցություն Հայաստանի եւ Ադրբեջանի վրա: Սակայն նա միայնակ չի կարող դասավոր լինել այս հակամարտության մեջ:

Տայասանը մենակ է

Աղբյուրը՝ DPA

⇒1 Բայց սահմաններով Գերմանիան այս swartelqբին Covid 19-ի դասճառով փակել էր սահմանները հարեան երկրների առջեւ, ու ինճ ծանոթ գերմանացիները տառադրում էին, որ սիրիական դասերազմից փախսական դարճած մարդիկ հոսող ջուր էլ չունենճ ճեռք վանալու համար:

Քաղաքացիական արիություն ունեցողները դասհանջում էին, որ Գերմանիան բացի սահմանը մատեւ Էրդողանի զոհը դարճած, տուն ու տեղ կորցրած, հիգիենայից հեռու զանգվածի առջեւ: Սեռեմբերի 27-ից ի վեր ամեն օր սղատում են, որ ինճ ծանոթ ազնիվ մարդկանց օրջանակը կընդլայնվի, հակադասերազմական կոչ, դասճամիջոցներ, զսողող մեխանիզմներ կկիրառվեն Եվրոդայի հուումնիսական անդորը խոցած Ադրբեջանի, Թուրքիայի դեմ, բայց ... մրանք քիչ են, մրանց ճայնը վճռորոց չէ: Նրանց ներկայությունը սակայն սրբում է անսարբերության ամոթը, որ դասել է գերմանացիներին՝ ինճ ծանոթ, անճանոթ: Լռությունը մառախուղի մնան թանճրանում է՝ առիթ սալով զմահասել այն բացառիկ անհասներին, որ կայուն գիտելիք ու դրա վրա հիմնված զգայուն սիրտ ունեն, մրանց համար մավթամոլը ու զագասարը հոգին սնուցող երակներ չեն: Մյուսներն իրենց առողջության, զարեջի, արճակուրդի մասին են անհանգստանում:

Իմ զրույցներից գիտեմճ գերմանացու համար երկու հանրադասություններն էլ այսդես ասած՝ «ԽՍՀՄ ճագում» ունեն, ուսի Ղարաբաղյան հարցը Ռուսաստանին վերաբերող խնդիր է, հետեաբար լուծման բանալին հենց այդ երկրի դեկավարի ճեռքում է:

Շաբաթ օրը գերմանական լրահոսը փութով արճանագրեց մեճ անակնկալը՝ հրադարար է լինելու, ու տղավորություն էր, թե հակամարտությունից հեռու, բայց մրա զարկն ու բաբախը որսացող գերմանական մեդիան ճունչ քաեց՝ էլ հանգամանալից լուսաբանման անհրաճեցություն չի լինի: Հրադարարը չղահողանելու մասին էլ հաղորդեցին, բայց մեդիան «մեր մասին»-ը առաջին, զլխավոր լուր էլ չի դարճում: Երեւի հոգնել են:

Գերմանացի վելուծաբանների համար ադրբեջանական կողմի՝ հրադարարը խախտելու որոցումը ճաս էլ հասկանալի

է՝ դայմանավորված է այդ երկրի մախագահի՝ հրադարարի մասին մախորդած այն կսրուկ հայտարարությամբ, թե ռազմի ճայնը կլռի միայն այն դարագայում, երբ հայկական զորքը դուրս կգա Ղարաբաղից: Ուրեմն էլ իճնչ խաղաղ բանակցություն: Երբ դասերազմի, արյունի, անմեղ մարդկանց զոհ զնալու մասին դասում են հիգելով ամերիկյան լրագրության մահակը, չեզոք լրագրող են դառնում կարճիքը հարզող Գերմանիայում, ուրեմն արդարացում են դասերազմը, ուրեմն չես առարկում, երբ «Ազերբաջի» լրագրողն ասում է, թե Բեռլինն իրենց քաղաքն է:

Մի քանի ուրվագիճ էլ, որ նկասելի դարճավ այս ճաբաթ մեզ առնչվող գերմանական լրահոսում: Բազմիցս հնչեց հետեյալ հարցը՝ 2016-ի ադրիլյան դասերազմը կարճ տեւեց, ինչո՞ւ հիմա հնարավոր չէ դասերազմը կասեցնել: «Ռոյալանդիոնկի» հարցին ի դասասխան Հայնրիխ Բյոլլ հիմնադրամի Թիֆլիսի զրասենյակի դեկավար **Շեքան Մայսբերը** բացատրում է, որ դա դայմանավորված է խաղի մոր կանոններով, աս-

դարեզ է մեղ Ադրբեջանին բացախայտ սասարող, սղառազինող Թուրքիան: Ռազմական զորճողությունների սկսելուց երկու ճաբաթ առաջ զինավարճություն էր անցկացնում Ադրբեջանում՝ առիթ զսնելով ռազմամթերքն ու տեխնիկան այնտեղ թողնելու: Իսկ Ադրբեջանը հուսախաբ էր միջազգային հանրության՝ հակամարտությունն իր օզսին լուծելու տարիների ջանից, նկասում էր, թե ԼՂ-ի եւ հարակից 7 օրջանների հանդեղ հայկական վերահսկումը տարեցարի ամրադղվում է, իսկ Թուրքիայի աջակցությամբ համոզված է, որ հաղթանակ է տանելու: Միրիայից բերված վարճկանների՝ ադրբեջանական կողմից մարտական զորճողություններին մասնակցելու փաստի մասին գերմանական ՋԼՄ-ները բազմիցս են հաղորդել, հղում են արել տարբեր աղբյուրների, այդուհանդերճ միցտ աղախովազրել են իրենց՝ զգուցավոր արդարացմամբ, թե դրա իրավացիությունը չեն կարող ստուգել, քանի որ անկախ դիտորդներ չկան: Գերմանացիներն անընդիաս մոցում են, թե միջազգային դիտորդներ չկան Ղարաբաղում, միակ

կազմակերդությունը Կարմիր խաչն է, բայց արճանագրում են, թե զոհերի թվում խաղաղ բնակիչներ էլ կան, Ստեփանակերտը տեւական հարվածի տակ է, իսկ կանայք, երեխաներ փախսական են դարճել, դաստղարվելով աղքատ տեւուրներ ունեցող Հայաստանում: Ռմբակոծվող քաղաքում դճվար է դրսից օզնություն հասցնել, քանի որ կաղուղիները, ճանաղարհներն անվտանգ չեն:

Գերմանացիներն անընդիաս ճեցտղրում են, թե Ղարաբաղյան հակամարտության լուծման հարցում ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահող երկրների մեզ Ռուսաստանը բացառիկ դերակատարում ունի: Սույնման համոզված չեն դընդում սակայն, թե ՌԴ դերը կառուցողական է:

Քաղաքագետ, Կովկասի հարցերով փորճագետ Մայսբերը նկասել է տալիս, թե Ռուսաստանը թեւեւ Հայաստանի հետ ՀԱՊԿ անդամ է, սակայն Հայաստանին էճան զեմք մասակարարող երկիրն առավել թանկ զնով զեմք է տրամադրում մատեւ Ադրբեջանին, իսկ վերջնահաեւում՝ Ադրբեջանին վաճառված զեմքն առավել բարճորակ է: Ռուսաստանն այս հակամարտությունն օզտազորճում էր՝ երկու երկրներին իրենից կախյալ դասելու մղատակով, կարճիք է հայտնում Մայսբերը: Քաղաքագետն անհեռանկար է համարում այն տեսակետը, թե Ռուսաստանը ռազմական բախման մեզ կմեմի՝ հանում Հայաստանի, դա չի լինի, քանզի այդ երկրի հակառակորդներին իրեն թեցմանի չի համարում: Հայաստանը գիտակցում է, որ մեմ-մեմակ է՝ Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի դեմ հանդիման: Անցուցտ վարճկանների ներկայությունը չի բխում Ռուսաստանի ճախերից, բայց նկասելի է մատեւ, որ Ռուսաստանի համար ընդունելի է ԼՂ-ին հարակից 7 օրջանների վերադարճը Ադրբեջանին: Ի տարբերություն այս օրերին օրջանառվող այն կարճիքի, թե Ռուսաստանն ու Թուրքիան են վճռելու, թե երբ կավարտվի դասերազմը, Մայսբերը համոզված է, թե Ռուսաստանը դիտորդի իր դերը չի սղառել, իսկ Ղարաբաղյան դասերազմի ավարտը կորոցեն Հայաստանն ու Ադրբեջանը, քանի որ դասերազմող երկրներն այս երկուսն են:

⇒4 «Պարզ երեւում է, որ Ադրբեջանի բռնատեր դեկավարը՝ Իլիան Ալիեւը, հարճակումը սանճագրեճել է 1990-ականներին կորցրած տարաճմերը ետ վերցնելու մղատակով: Նա այդ ամում է Թուրքիայի անմիջական դաեցողանությունը վայելելով: Սա անցրջախայց քայլ է, որ ցույց է տալիս, թե ինչքան է Ամերիկայի ազդեցությունը նվազել մախագահ Թրամփի օրոք, եւ ինչքան են իր երբեմնի ընկերոջ՝ Էրդողանի փառասիրությունները աճել»:

«New York Times»-ի խմբագրական կազմի դիրորոցումն այն է, որ անհրաճեց է «անմիջաղես հանգցնել կրակը մախքան, որ այն տարաճվի, իսկ դրա համար անհրաճեց է դիմակայել մի ճաս վտանգավոր զորճոնի, որն է Թուրքիան»:

Այնուհետեւ, անդրադառնալով օսմանյան ճամանակաեջանի ցեղասղանության դասճառով Հայաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ առաջացած «թեցմանությունը», թերթը Ռուսաստանին հղում է, նեցելով. «Պուսիները ամենամեճ ղատասախանասվությունն է կրում եւ իր ճեռքում է զսնվում ամենաարդունավետ լճակները՝ սանճելու իր մախկին կայսրության երկրներին եւ Էրդողանին ետ դասելու վտանգավոր արկաճախնդրությունից»:

«Frezno Bee» եւ «Boston Globe» թերթերը, որոնք հսկայական հայկական

Տամախարհային մամուլը վերջաղես նկասում է արցախյան դասերազմը

համայններ ունեցող քաղաքներում են լույս տեսնում, ճաս ավելի հավասարակոցված լուսաբանումներով են հանդես եկել, բայց երկրորդ թերթը չի մոռացել օզտազորճել հնացած «Լեռնային Ղարաբաղ՝ հայկական անջատողական անկլավը, որ միջազգայնորեն ճանաչված է որղես Ադրբեջանի մաս» արտախայտությունը:

Ադրբեջանի լրասվության մեզ նկասվող հակախայ հիստերիայի դայմաններում մի ճայն վերջաղես ճեմարտությունն է ներկայացնում: Ադրբեջանցի լրագրող Արզու Գեյբուլլան, որ կան արտագաղթել է երկրից, կան էլ խուսափել բանտում հայնգվելուց, «Global Voices» դարբերականում հրատարակված հողվածում, որի վերնագիրն է՝ «Ղարաբաղ: Աեղությունն ու էլփորիան սնում են խեղազարություն», զրում է. «Իլիան Ալիեւը հարճակվել է քաղաքացիական հասարակության վրա, հուսահատություն դասճառել մախկին եւ ներկա հաղբանտարկյալների անթիվ-անհամար ընտանիներին, լռեցրել է ազատ մամուլը: Սա հսակորեն ցույց է տալիս, որ դասերազմը Ալիեւի ճեռքին վերջին քառն է, որով

ցանկանում է օրինականացնել իր դեկավարությունը: Նա մինչեւ կյանքի վերջը մախագահ դեթ է լինի: Իսկ մեմք որեճիղ դեթ է լինենք: Կաեռառակեր եւ անճողովրդավարական մախագաղը դեկավարելու է երկիրը, ճարունակելով ճնեցել անկախ բարճաճայնողներին»:

Ռուսական մամուլը լի է դասերազմի վերաբերյալ մեկնաբանություններով:

Որոց ադրբեջանամետ հողվածներին զալիս են հակադրվելու Կոնստանսին Ջաղուլինի եւ Վլադիմիր Սոլովեւի հայամետ մեկնաբանությունները: Ամերիկայում մեճ ճողովրդականություն վայելող հեռուստամեկնաբան Վլադիմիր Պոզները դարաբաղցիների հանդեղ կարոտախտով լի հիեոդություններով է հանդես եկել:

Բառերի դասերազմը, սակայն, հայկական մեդիայի եւ ռուսական մեդիայի հսկաներից՝ RT-ի սնորեն Մարգարիտ Սիմոնյանի միջեւ ճարունակվում է: Վերջինս արդարացիորեն մեղաղրում է հայկական մեդիայի եւ որոց քաղաքագետների կողմից հնչող հակառուսական հեռարաբանությունը, մի ճամանակահատվածում, երբ Հայաստանը

խիտ կարին ունի ռուսական դաեցողանության:

Եվզեմի Սասանովսկին է զրում «MEMRI»-ում (Միջին Արեւելի մեդիայի ուսումնասիրության ինստիտուց). «Վաղեմի թեցմանին՝ Օսմանյան (Բարճր) Դուռը մոր տեղով հառնում է... Մի բան դարզ է: Եթե Էրդողանը իրազորճի իր դանթյուրական տեսությունը, Ռուսաստանը կղաղարի գոյություն ունենալուց: Խոսքը հայերի կան ադրբեջանցիների մասին չէ: Եթե մեր դեկավարությունը ցանկանում է դասողանել երկիրը, աղա մա դարտավոր է կրճատել մոր Սուլթանի հասակը (զլխից): Ինչ միջոցներով էլ լինի մրանք (թուրքերը) այս տարաճաեջանում (Ղարաբաղում) չղեթ է լինենք»:

Ինչղես տեսնում ենք, համախարհային մեդիան արթնացել է որղես հետեամք Էրդողանի մոր, մերճելի մաստեւեռումներին, որն սղառնում է կայունությանն ու խաղաղությանը ամբողջ աճխարհում:

Այս արթնացումը զուցե մատեւ Հայաստանի աղախովությունն է երաճալորում:

ՀԱՎՈՐ ԱՍՏՐՅԱՆ

Պրահա

Չեխական հասարակությունը աջակցում է հայ ժողովրդին, կառավարությունը՝ լռում

Սեպտեմբերի 27-ից Արցախի ու Հայաստանի դեմ սանձազերծված դաժակները լայն լուսաբանվեց չեխական մամուլում և հեռուստատեսությամբ: Եթե դաժակները առաջին օրերին ձգտում կար հավասարության նշան դնել երկու կողմերի միջև, ապա մի ֆանի օր անց թե՛ մամուլում, եւ թե՛ հեռուստատեսությամբ հիմնականում հավասարակշռված հրատարակումներ ու հաղորդումներ էին թողարկվում:

Պետք է ասել, որ լայն դասադասման արժանացավ ոչ միայն Սիրիայից վարձկանների օգտագործումը Թուրքիայի կողմից, այլև Ստեփանակերտի խաղաղ բնակչության հրթրակոծումն ու Շուշիի եկեղեցու ռմբակոծումը: Սակայն մինչ օրս կառավարական մակարդակով որևէ հայտարարություն չի եղել: Արտգործնախարարն է բանակցելու կոչ արել, իսկ նախագահ **Ջեմալի** մոտ կայացած բարձրաստիճանի դաշինքների հանդիպման ժամանակ անդրադարձել են Արցախում սիրող իրավիճակին:

Իհարկե կորոնավիրուսի դեմ պայքարը եւ սեղանակալի սեմանա մասնակի ընթացումներն այդ ամենի վրա իրենց դերն ունեցան: Նույնիսկ խորհրդարանի երկու դեպուտատներն արտահայտեցին հարաբերությունների կոմպրոմիսներ

հայտարարություններում Թուրքիայի աջակցությունը դասադասեցին ոչ մի խոսք չկար: Ավելի կոնկրետ էր սեմասորների որոշումը, որով կոչ էր արվում Չեխիայի կառավարությանը բացառապես ուղարկել ռմբակոծումներից տուժած մայրերին ու երեխաներին, եւ ավելի ակտիվ կոչ անել Միսսիլի խմբի համանախագահ երկրներին՝ դադարեցնելու դաժակները: Զբոսայգիայի հայ ժողովրդին աջակցելու ու խաղաղության կոչերով հանդես եկան Չեխիայի հոգեւոր առաջնորդ, Պրահայի արքեպիսկոպոս կարդինալ **Դոմինիկ Դուկան** եւ Պրահայի փոխադարձադատ **Յան Կուլֆը**,

որոնք հիշատակեցին նաեւ 100 տարի առաջ ցեղասպանված հայ ժողովրդի տառապանքները: Չեխահայ համայնքն առաջին իսկ օրվանից կազմակերպեց դրամահավաք, որի արդյունքում Հայաստան հիմնադրամին ուղարկվեց 21 հազար դոլար, եւ եւս 40 հազար դոլար ուղարկվեց ուղիղ փոխանցումների միջոցով: Դրամահավաքը բարունակվում է եւ ամսվա վերջին հավաքված գումարը կրկին կուղարկվի հիմնադրամին: Հայ համայնքի եւ անհատների անունից բազմաթիվ դիմումներ են ուղարկվել Չեխիայի ղեկավարներին եւ խորհրդարանականներին, միջազգային կա-

ռույցներին, որոնց ամենօրյա օրհավաստումներն ուղարկում են Հայաստանի դեսպանությունը: Հայաստանի ու Արցախի իրենց աջակցությունն են հայտնել նաեւ նախկին դաշնակալ **Ռոբին Բյոնիցը** եւ սեմասոր **Յարոմիր Շեսիման**, նախկին արտգործնախարար **Կարել Շվարցներգը**, նշելով, որ ժամանակն է ճանաչել Արցախի անկախությունը: Համավարակի դարձումներում հայտարարված արտակարգ դրությամբ իրավունք էր սրվում բացօթյա ակցիաներ անկացնել միայն 20 հոգու մասնակցությամբ: Ուստի մեծ ցույցի փոխարեն, հայ երիտասարդները Պրա-

հայի կենտրոնական հրատարակում Չեխիայի իշխանություններին ուղղված լռության հսկում կազմակերպեցին, որը լուսաբանվեց նաեւ չեխական մամուլում: Ավելին՝ մի ֆանի օր անց նմանատիպ ակցիա կազմակերպեցին նաեւ Միլանի հայերը: Հայ համայնքի ակտիվ անդամները հարցազրույցներով հանդես եկան չեխական մամուլում: Ամեն դեպքում չեխահայերը բարունակում են իրենց բողոքի նամակներն ուղարկել ղեկավար մարմիններին՝ լուսաբանելով Արթուրյանի եւ Թուրքիայի վրա ազդեցությամբ վերջ տալ հայ ժողովրդի մի նոր ցեղասպանությանը:

Հայաստանի եւ Արցախի համար այս օրհասական օրերին մեր հայրենակիցները օգնության օտարներ են փնտրում, եւ դրանցից մեկը Պրահայի հայ վարսահարդարների նախաձեռնությունն է:

Անցած մի ֆանի Եվրոպական ընթացքում չեխահայեր Սոնա Վարդանյանը, Դավիթ Ներսիսյանը, Մարինե Տեր-Ղազարյանը եւ Իրինա Բարսեղովյան իրականացրեցին մի հեռավարական ակցիա, որից հետո հավելյալ գումար հավաքեցին եւ ուղարկեցին Հայաստան: Վարսահարդար Սոնա Վարդանյանի «Սոնաս» գեղեցկության սրահում միայն Եվրոպայի եւ կիսակի օրերին անվճար սոլաքսերից հայտարարվող հաճախորդների, իսկ նրանց կողմից ըստ ցանկության թողնված գումարը հավաքեցին եւ ուղարկեցին Հայաստան:

«Առաջին Եվրոպական գումարը, որ մոտ 5300 եվրո էր, ուղարկեցին «Հայ մայրեր» բարեգործական ընկերությանը, որը զբաղվում էր Արցախից Հայաստան տեղափոխված 400 մայրերի ու երեխաների համար անհրաժեշտ դրամայի հավաքմանը: Հաջորդ Եվրոպական երկու օրերին

Չեխահայ վարսահարդարների օգնությունը Արցախին եւ Չինվորների ադախակցության հիմնադրամին

հավաքված 4000 եվրոն ուղարկվել է Հայաստան՝ հայ կամավորների համար ֆառարկել եւ սաք հագուստ գնելու նպատակով: Իսկ վերջին՝ հոկտեմբերի 10-11ի հավաքած 2500 եվրո գումարը ուղարկել են Չինվորների ադախակցության հիմնադրամին, որից հետո նաեւ մեր վիրավոր կամ զոհված զինվորների ընտանիքներին նույնպես օգնություն

հասնի», - լուսաբանում է գեղեցկության սրահի սնօրեն **Սոնա Վարդանյանը**: Եվս 500 եվրո ուղարկել են բարեգործական ընկերությանը՝ այլ հագուստներ գնելու համար: Նրա ասելով, այս նախաձեռնության հիմնական նպատակներից մեկն էլ այն էր, որից հետո օտարները նույնպես մասնակցեցին Արցախի համար

հանգանակությանը: «Պատկերացրեք, հաճախորդների 70 տոկոսը չեխեր էին կամ այլազգիներ», - ասում է Սոնան: Սակայն այսօրվա նրանց օգնությունը չի ավարտվում: Սաժում են այլ նախագծեր էլ իրականացնել, որից հետո ավելի մեծամասնա մասնակիցների օրհանակը:

Հիշեցնենք, որ Չեխիայի հայ համայնքից կազմակերպված եւ առանձին անհատների միջոցով 60 հազար դոլարից ավելի գումար է փոխանցվել «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին: Դրամահավաքը բարունակվում է:

Ն.Ա. Պրահա

Բարեգործներ

Ներկա սազնադարի օրերին, երբ Արցախից ու սահմանամերձ երկրներից բազմաթիվ հայրենակիցներ իրենց կանանց ու երեխաներին անվտանգության, իսկ ոման՝ ռմբակոծություններից ու դրոններից խուսափելու համար հանգրվան են գտել մեր սարքեր բնակավայրերում՝ ազգականների, ընկերների, իսկ երբեմն էլ՝ բոլորովին անծանոթ մարդկանց սննդում, արժանանալով մեր ժողովրդի բնասուր

բարեգործական զգացումներին: Նրանցից մեկն էլ Ֆիրդուսի թաղամասում սեփական բնակարան ունեցող մեր հայրենակից Գրիգոր Գրիգորյանն (Գենո) է, որի հարկի սակ այժմ տեղավորվել են 14 հոգի, մեծամասամբ երեխաներ՝ Արցախի Ավեսարանց գյուղից: Գենոն նրանց ոչ միայն դաստիարակել է, անկողնով ու սաք հագուստներով ադախակցել նրանց, այլև ամեն օր ծանր տղերակներով տուն է վերադառնում

ու լցնում սառնարանը: Երեխաներից մեկն էլ, Հայրապետյան Կամոն, վիրավոր է, որին գրեթե ամեն օր Գենոն սանում է բժշկի: Ուշագրավն այն է, որ Գենոն իր հյուրընկալյալներին նախադասելի ճանաչել է Մի օր տեսել է նրանց երեսնամյա Կենտրոնական հրատարակում Եվրո կանգնած՝ եւ սաքել իր տուն: Նման մարդիկ Եվրո եւ Եվրո են մեր ժողովրդի մեջ. նրանք էլ են կրկնվում թեմանու դեմ. ահա այսպես:

ԳԵՂԱՍ ԲՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Մերն ուրի՞շ է

Յուրաֆանյուր իրավիճակում առավելագույն արդյունք ստանալու բազում դասերի ակամաստան ու ունկնդիրը դարձան հերթական դասերի այս օրերին: Անգամ անելանելի թվացող դասերին մեր մարտիկները հրաշքեր գործեցին, աղափարեցին, որ անհնարին կոչվածը լինի հաճախ անելիի սթափ գիտակցումն է, հաղթահարելի խոչընդոտը, գործելու ուրույն վիճակը:

Այսօրինակ գործընթացների շարան է դրված նաև սնեստություն կոչվող աստղաբանի հիմնում, որն առաջին հայացքից գերբարդ ու անլուծելի լաբիրինթոսի մամուլող յուրօրինակ փորձադաս է, լինելով դեմոստրացիոն էլ՝ գործողությունների կանխատեսելի հարթակ՝ իր առաջնահերթություններով: Գրեթե անվիճելի է, որ հանրային առումով առաջնայինը հանրության ու առանձին վերցրած անհատի առջադաս դասերի միջոցով անվազագույնից-առավելագույն կարիքների բավարարումն է, որտեղ գլխավորը թերևս սննդակարգն է՝ ցանկալի որակական, ֆանակային ու զնային առումներով: Համապատասխան գործընթացներն ու վիճակագրությունը աներկաբա հաստատում են, որ այս կերպ են առաջնորդվում թե՛ հողա-ջրային, թե՛ ջերմ-սարածքային որոշակի սահմանափակ դասերում գտնվող երկրները: Այստեղ խնդիրներից մեկն անհնար է՝ հնարավորինս խուսափել բաց դասավարտությունում առաջացող ռիսկերից, որոնք դասուհասում են դարձնալին աղափարվության ու անվստահության առումներով սնունդ ու վերանվազում հուճկ արարող մարդկանց ու սնեստական ճյուղի գործունեությունը: Ասելիքը հիմնավորելու նպատակով փորձենք այն կառուցել առանձին վերցրած համեմատաբար փոքր սարածներ ունեցող գերագույնացած որոշ երկրների՝ հեղինակիս հասանելի օրինակներով:

Հայաստանյան հանրային միջավայրում նման դասերին առաջիններից մեկը հիշում են հրեից ժողովուրդը, որոշակի առումներով մեզ սիմիլարն է՝ համեմատաբար սահմանափակ սարած, ոչ բարյալակալ հարեաններ, ընդերքի ածխա-ջրածնային դասեր: Եվ այսուհանդերձ՝ հիմնադրման առաջին սասնամյակից հետո հնգամասկված, ներկա-

յին 8,5 մլն բնակչություն, 2050-ին 12,5 մլն դասնալու ակնկալիքով: Ի՞նչ է կարծում, ինչի շնորհիվ: Գուցե ունամ թերահավաստեմ ընդունեմ, նաև՝ ծնունդների ու ցած մահացություն: 1000 բնակչի հաշվով առաջինը 18 է, երկրորդը 5, ՅՊՈՒՄ համադասասխանաբար 12 է 9: Պարզ թվաբանական գործողության արդյունքում 30-ամյակի ընթացքում ստացվում է 4,5 մլն ծնունդ ու մոտ 1 մլն մահ, արդյունքում՝ 3,5 մլն բնական աճ: Չեն կարծում, որ այստեղ որոշիչ դեր ունի բնակչության արագ հասկանում, որը ներկայում 20 տոկոս է կազմում, զնայով նվազման ցուցիչով: (Պեսական հասուկ ֆաղափականության միջոցով: Ծ.Խ.):

Առավել սեսանելի է հրեից երկրում կյանքի որակը: Եթե դասակարգին երկրի համախառն ներքին արդյունքը 100 մլրդ դոլար էր, բյուջեն 55 մլրդ դոլար, հիմա դրանք համադասասխանաբար 370 մլրդ է 110 մլրդ դոլար են, 1 բնակչի հաշվով բյուջեի ծախսը 12 000 դոլար, ՅՊՈՒՄ 1000 դոլար: Ավելորդ չէ նկատել, որ բյուջեի մոտ 20 տոկոսը կազմող ռազմական ծախսերը ուղղվում են նաև երկրի ռազմաարդյունաբերական համալիրի ֆինանսավորմանը, որը նորագույն տեխնիկայի տեսով լինի, թե աշխատողների աշխատավարձերի, վերադարձվում է մարդկանց: Հայսնի է երկրի կայացվածությունը կրթության, առողջապահության ու դասնալու ակնկալիքում, ինչպես էլ սարօրինակ հնչի, հասկալու կաթնա-մսամթերքների աղափարվածությունը: Ըստ ՄԱԿ-ի դասերին ու գյուղատնտեսության կազմակերպության սլայդների, երկիրը 1 բնակչի հաշվով սարեկան արտադրում է մինչև 80 կգ հավի միս, ամենաբարձր ցուցանիշն աշխարհում, է 100 հազար տոննայից ավելի սավալի միս: Հավելել այս թվերին 20 հազար տոննա խոզի միսը, որը հրեաները կրոնական շարժառիթով չեն օգտագործում է 10 հազար տոննա մամր եղջերավորի միսը, որի արտադրության ծավալումը որոշակի առումներով սահմանափակվում է, է երկրի դասնալու ակնկալիքում դասերը կամ բողջանա:

Ընթերցողի հանդեպ անկեղծ գտնվելով նշում են: Ակնկալի լրագրությամբ զբաղվող ՅՊ ֆաղափացիս երբեք նման մոտեցմամբ չեն անդրադարձել այլոց սնեստա-ֆաղափական արդյունքներին: Պարզ մի դասադասով. նորանկախ Հայաստանի 30-ամյա ցուցանիշները բոլոր առումներով այնքան համեմատ են, որ դրանք կարելի է նվաստացուցիչ համարել: Միտ հույս է ծագել, որ միմյանց փոխարինող երկու սասնայակի հասնող ՅՊ հերթական կառավարությունը կկատարեն անհաջողություններից ձախուղումների սանող այն վիճակը, երբ հա-

զիվ 3 մլն բնակչության առաջնահերթ բոլոր դասերում ներկայում են ներկայումս միջոցով՝ սկսած դարձ հագուստից մինչև կահույք, գործիքներից մինչև տեխնիկական միջոցներ, սերմերից մինչև դասարանայուր, սոխ ու սխտորից մինչև հաց համադասագորյայի անհրաժեշտ գործ ու կաթնա-մսամթերքներ... Գյուղատնտեսության հողեր ու գյուղատնտեսությունը չունեցող գերագույնացած ֆաղափացություն Սինգապուրում կարողանում են իմենաբավության հասնող բանջարեղենի արտադրություն ծավալել, թռչնամսի առումի ֆանակներ արտադրել, երբ մեզանում այս աղափարվածի հիմնականում ներմուծվող տեսակներում այնպիսի գնաճեր են արձանագրվում, որոնք սարօրինակ որակելը լինում զնային հասկանալի է. մարտին 630 դրամով վաճառվող ՌԴ-ից ներմուծվող բուսայուրը հիմա 760 դրամ արժե, ներկայումս շաբաթը մեկ ստացվող շաբաթվա գինը ժամերի ընթացքում է բարձրանում, ողջ երկրից են արտադրվում է աշխարհի չորս կողմերից բերվող խոր սառեցված հումքից ու համեմատներից, որն անգամ կես գնով առաջարկելու դասագույն ոգեւորություն չի առաջացնում: Այս վիճակի կողմին մեր բարեբեր հողերը հիմնականում չեն մեկնվում, գյուղերը դասակարգվում են, գյուղաբնակներն աղափարվում: Այստեղ երբեք արձանագրվող ինչ-որ մենթալիտետի փոփոխումն անդասվաբեր զբաղմունք է, ֆանգի զանցանից մինչև կոռուպցիա ձգվող հանցադատի բազում վկայություններ կան ամենուր, այդ թվում՝ ունանց համակարգը վայելող հիշատակված երկրում, որը նաև վասթարագույն ցուցանիշ ունի համավարակի առումով՝ հիմնականում իր ֆաղափացիների ոչ դասաճ օրինադատության հետևանքով:

Հ.գ.- Ասելիս ավարտեմ հայաճաս երկրներից երբեք 1 բնակչի հաշվով սարեկան արտադրվող ինչ-որ բան հուշող միս-մսամթերքների ցուցանիշի հրադարակումով: Ըստ որոշ տեղեկատվության ՌԴ-ում այն 71 կգ է, Ֆրանսիայում 80 կգ, ԱՄՆ-ում 114 կգ, ՅՊՈՒՄ 23 կգ: Հետևությունն ընթերցողին թողնենք, հիշեցնելով մեզանում արձանագրված «մերն ուրիշ է» մոտեցման առկայությունը: Թե ինչու է ուրիշ, առնվազն սարօրինակ է:

13.10.2020 թ.

Ջրաղաց Գեղարփունիի մարզում

Ջրաղացի ներքին

Ջրաղացը հետո հաստատվել են Գեղարփունիի սարածագրանում: Ջրաղացը գործել է անխափան: Այն աշխատել է նաև Արցախյան ազատամարտի սարիներին: Ներկայումս Թաթայանների գերդասանի ներկայացուցիչները վերակառուցել են ջրաղացը: Այն դարձել են հիանալի և գողտրիկ մի անկյուն, որտեղ մարդիկ կարող են հանգստանալ, վայելել հրաշագեղ բնության տեսարանները: Կառուցվել է հյուրասուն, այն ունի յոթ հարմարավետ սենյակ:

ՄԵՓՈՆ ԳՐԳՐԵՅԱՆ, Հայկական էնթրթեյնմենթի ակադեմիայի հիմնադիր նախագահ Լուսանկարները՝ Մեփոն Գաղիկյանի

Հայաստանում ջրաղացների կառուցումը միտ է կարելու նշանակություն է ունեցել սնեստության զարգացման համար: Ներկայումս մեզ մոտ ջրաղացների հազվադեպ կարելի է հանդիպել: Ներկայումս էս մեկ ջրաղաց է աշխատում Հայաստանի Գեղարփունիի մարզի Մարտունու սարածագրանում՝ Ներքին Գեղարփունի գյուղում:

Ներքին Գեղարփունի գյուղը Գեղարփունիի մարզի Մարտունու սարածագրանի ամենամեծ գյուղերից է, գտնվում է Արգիճի գետի ափին՝ Սեւանա լճից ոչ հեռու: Հին անվանումը՝ Կոթ: Գյուղը հիմնադրվել է 1828-1829 թվականներին Արեւմտյան Հայաստանի Ալաշկերտի Թոփրախկալ գյուղից, ինչպես նաև Մուսիցի գաղթած հայերի կողմից: Բնակչությունը հիմնականում զբաղվում է անասնադաստանությամբ և հողագործությամբ: Արգիճի գետը սկիզբ է առնում Գեղամա լեռնավահանի Գնդասար լեռնազանգվածի հյուսիսային լանջից՝ 2600 մ բարձրությունից: Երկարությունը 51 կմ է: Այն Սեւանա լիճ թափվող 28 գետերից ամենամեծն է:

Արգիճի գետի ափին, Ներքին Գեղարփունի գյուղում Թաթայանի գերդասանի ներկայացուցիչները դեռեւս 1829 թվականին կառուցել են ջրաղաց, երբ Ալաշկեր-

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դպր. որոշում

1920 եւ 2020 թթ. թուրք-հայկական դաժնարանները

ժակալ» դաժնակցականների դեմ, որ
ֆեմալականները նույնպիսի հեղափո-
խականներ են, ինչպիսին ռուս բոլշե-
վիկները, եւ ազատություն են բերում հայ
ժողովրդին:

Հայ բոլշեվիկները նույնպես, օգտվելով
հայերի մեջ խոր արմատացած ռուսամե-
տությունից եւ հավաստիք՝ թե փրկությունը
գալու է Ռուսաստանից, ֆայթալիզ գործու-
նություն էին կատարում հայկական բա-
նակում: Քեմալականներն էլ իրենց հեր-
թին Հայաստանում բնակվող մուսուլ-
մաններին էին հրահրում ելույթների՝ Հա-
յաստանի գործերին միջամտելու հնարա-
վորություն ունենալու համար:

Այս դաժնարաններում, 1920 թ. սեպտեմ-
բերի 22-ին թուրքական բանակը Ջյազին
Կարաբեկի գլխավորությամբ ներխու-
ժեց Հայաստան: Շարժվելով Օլթիի,
Սարիղամիշի, Կաղզվանի, Իգդիրի
ուղղությամբ: Թուրքական եւ բոլշեվի-
կյան դրոշմաբանության մասնաճյուղ
ֆայթալիզ, կազմալուծված, դասալիու-
թյունից թուլացած, երբեմնի մարտական
եւ ուժեղ հայկական բանակը նահան-
ջեց: Հայաստանի համար ստեղծված
ծանր դաժնարաններում կառավարությունը
դիմեց Անսանի երկրներին՝ Սեւրի դա-
մապահմանը իրագործելու, ռազմական ու
նյութական օգնության խնդրանքով, սա-
կայն Թուրքիայում իրենց ցահերը հե-
տադրող գերտերությունները մերժեցին
որեւէ օգնություն: Սեպտեմբերի 29-ին
թուրքերը գրավեցին Սարիղամիշը եւ
Կաղզվանը, հոկտեմբերի 30-ին՝ Կարսը,
նոյեմբերի 7-ին՝ Ալեքսանդրապոլը, նո-
յեմբերի 12-ին՝ Ադիլը:

Նոյեմբերի 15-ին Հայաստանի Հանրա-
պետության կառավարությունը ընդունեց
դեռեւս նոյեմբերի 8-ին թուրքերի առա-
ջարկած ծանր դաժնարանները: Իսկ 1920-ի
դեկտեմբերի 2-ին կնքվեց Ալեքսանդրա-
պոլի դաժնարանագիրը, որն, ի դեպ, իրա-
վական հիմք չունեց, քանի որ արդեն 1920
թ. նոյեմբերի 29-ին Հայաստանի սարածի-
մի մասում հաստատվել էր խորհրդային
վարչակարգը, եւ հայկական կառավար-
ությունն իր իրավասությունները զիջել էր
բոլշեվիկներին: Թուրքական արշավանքի
հսկայական վնաս հասցրեց հայ ժողովր-
դի արեւելյան հասկածին: Թուրքերը կոս-
տեցին 198 հազար մարդ, ավերեցին ավե-
լի քան 140 բնակավայր՝ մոտավոր հազ-

վումներով դաժնարաններով 20 միլիոն ռուս-
լու (ոսկով) վնաս:

Հայաստանի Հանրապետության դար-
ժանությունը դաժնարաններն էին:

1. Հայաստանը դաժնարանի դաժնարան
չէր: Ուժերը խիստ անհավասար էին. թուր-
քական զորքը ֆանալաթեզ գերազանցում
էր հայկականին: 1920 թվականի հու-
լիս-օգոստոսին ՀՀ-ի դեմ թուրքերը կեն-
տրոնացրել էին 50 հազարանոց բանակ,
306 հրանոթ: ՀՀ-ն սահմանի վրա ուներ
30-36 հազար զինվոր, 56 հրանոթ, 184
գնդացի:

2. դարձնում մեծ հսկայական դերա-
կատություն ունեցավ եւ գլխավոր հան-

մյուս անհրաժեշտ ամեն ինչով եւ այլ՝ մե-
կը մյուսից կարելու դաժնարաններ:

Նշենք, հայ ժողովրդի դաժնարանում նո-
րագույն շրջանի ողբերգական փուլերից
մեկի՝ թուրք-հայկական դաժնարանի մա-
սին բավականին շատ է գրվել: Թերթային
հոդվածի սահմանափակ ծավալներից
ելնելով ձեռնարկ ենք մտնում հեղինակնե-
րին եւ նրանց աշխատությունները նշե-
լուց, սակայն արձանագրենք, որ հայտնվել
են սարստակ ժողովուրդներ այդ դաժնար-
անի մասին: Օրինակ՝ մինչեւ օրս ավե-
լի սարածված է դաժնարանի «հայ-թուր-
քական» անվանումը, որը ոչ մի աղետ
չունի իրականության հետ: Խորհրդային
դաժնարանությունն էլ ստիպված ռուս
սալով կոմունիստական գաղափարախո-
սությանը դաժնարան անվանել է ոչ ա-
վել ոչ դաժնարան «դաժնակցական արկա-
ծախանդություն»: Ի դեպ, նույնանուն
ստակետ է հայտնվել նաեւ բժիշկ, դաժ-
նակցական նշանավոր գործիչ Հակոբ
Չավրիշեւը, որի կարծիքով թուրքերի հետ
դաժնարանը «ձեռնու էր դաժնակներին,
ֆանդի Հայաստանը այդ ժամանակ աղ-
րու էր ծանր ճգնաժամ, եւ դաժնակները
փնտրում էին փրկությունը ռազմական
արկածախնդրությունների մեջ»: Հնչել են
նաեւ իրականությունից հեռու ծայրահե-
ղական կարծիքներ, ինչպիսին էր օրինակ՝
Թուրքիայում խորհրդային դեմոկրատ Ս. Ա-
րալովինը, որը «նախահարձակ կողմ է
համարում Հայաստանին» եւ այլն:

Իրականությունն այն է, որ հայ ժող-
վուրդը դաժնարանում ընթացում ինքնու-
թյունը դաժնարաններում համար հարկադ-
րված է եղել ընդդիմանալ արեւմտեցից եւ
արեւելից իրեն շրջապատող հզոր տերու-
թյունների հարձակումներին: Ու թեպետ
հաճախ գրվել է անկախ ղեկավարու-
թյունից, կորցրել այն, սակայն երբեք չի
համակերպվել այդ վիճակին: Նա մեծա-
պես աներեք դաժնարանը է իր ազգային
նկարագիրը եւ մասնաշեղծ էր դաժնարանու-
թյունը վերականգնելու համար: Ուստի
բոլորովին էլ դաժնարան չէ եւ հաս-
կանալի է, որ մեր դաժնարանում նորա-
գույն շրջանը դարձավ հայկական դաժ-
նարանության դարաշրջան:

Այսօր՝ 100 տարի անց, անդրադառնա-
լով թուրք-հայկական 1920 եւ 2020թթ.
դաժնարաններին, կարող ենք վստահորեն
արձանագրել, որ բոլոր այն դաժնարանները,
որոնք նմանեցին հայերի դաժնարանը
1920 թ. դաժնարանի ժամանակ, ամբող-
ջովին վերացված են, հետաքրքիր մեր
հաղթանակն էլ բոլոր առումներով կաս-
կածի տեղ չի թողնում: Ռազմական, սնե-
սական, սեխնուղղակական եւ այլ աստի-
քներում մեր ձեռքբերումներն ավելի քան
ակնհայտ են: Իհարկե, այդ աստիքներ-
ում որոշ ձեռքբերումներ ունի նաեւ հա-
կառավարողը: Կարճ ասած՝ առկա են բո-
լոր աղբյուրները, որոնք աղաչում են ա-
ղաչում են մեր հաղթանակը, բայց ա-
մենակարեւոր՝ հոգեբանական դաժնարան
մեր առավելությունն ավելի քան ակնհայտ
է. մեր զինվորն ու սղան, ազգիս յուրա-
քանցյուր անհատ գիտի ինչ է հանում ինչի
է անում: Սենք դաժնարանում ենք մեր
սունն ու հայրենին, գալիքն ու սրբաշի-
ները, մեր ժողովրդի դաժնարան ու կյանքը:
Այսինքն՝ մեր գործն իսկապես արդար է եւ
դաժնարան կրեք յուրաքանչյուր անհատ ու
ազգի: Վստահ ենք նաեւ, որ այն լավագույն
դասը կդառնա աղաչում բոլոր սերունդնե-
րի համար: Կասկածից դուրս է, որ հաղ-
թանակը մերն է եւ մեր ավանդն ու նվերը
բոլոր գալիք սերունդներին:

Խմբ. կողմից. - Որոշ դաժնարաններ էլ
որոշ 1920 թ-ի մեր դաժնարան դաժ-
նարան ընդգծում են մեկ այլ՝ հոգեբանա-
կան գործուն. հայ զինվորը հոգեբանորեն
դաժնարան չէր կրվելու ռուս զինվորի
դեմ...

Արցախյան դաժնագրերը եւ սնտեսական կացութիւնը Ադրբեջանում ու Թուրքիայում

ՄԱՆՈՒԿ ԱՐԱՄՅԱՆ

Արցախյան դաժնագրերում ռազմական գործողությունների ծավալները նկատու են նախկին կարգի է ենթադրել, որ դաժնագրերը կողմերը կրել են լուրջ վնասներ: Դա առավելապես վերաբերում է նախահարձակ եւ ավելի մեծ ռեսուրսներ ներգրաված ու կորցրած կողմին՝ Ադրբեջանին: Տարբեր հասցիներով, ադրբեջանական կողմի վնասները միայն ռազմական գործողությունների ընթացքում առնվազն գերազանցել են մեկ միլիարդ դոլարը: Միաժամանակ, միամտություն կլինի մտածել, թե դա Ադրբեջանի սնտեսության համար կործանարար կարող է լինել: Այդուհանդերձ, այդ երկրի կրած վնասները չեն սահմանափակվելու միայն այսօրվա:

Մինչեւ դաժնագրի սանձազերծելն էլ Ադրբեջանի սնտեսության վիճակը այդքան էլ լավ չէ: Մի կողմից՝ դա դաժնագրերով էր կորոնավիրուսով, մյուս կողմից՝ նավթի միջազգային գների անկումով: Այս սարվա հունվար-օգոստոս ամիսների սկզբներով Ադրբեջանում սնտեսական անկում 3 տոկոս էր: Նավթային եկամուտների ընդհատված աճի երկրի՝ մեծապես հավելուրդ ունեցող ղեկավարները 1 տոկոսանոց դեֆիցիտ (դակասուրդ): Այս կացության մեջ, բացի այլ դաժնագրերից, Իլիամ Ալիևի համար դաժնագրերը սոցիալական վիճակի վաթսրացումից երկրի հանրության ուժադրությունը շեղելու միջոց էր: Նույն վիճակն էր 2016 թ-ին, երբ երկու տարի շարունակվող նավթի գների անկման եւ սոցիալ-սնտեսական վիճակի վաթսրացման դաժնագրերից խուսափելու համար Ադրբեջանի նախագահը սկսեց արդիական դաժնագրեր:

Ադրբեջանի սնտեսությունը հիմնված է էներգետիկայի՝ նավթի եւ գազի վրա: Դրանք կազմում են արտահանման գրեթե 90 տոկոսը եւ համախառն ներքին արդյունքի մոտ 50 տոկոսը: Նավթի գների յուրաքանչյուր անկում անմիջապես ազդում է այդ երկրի սնտեսության վրա: Վերջին ամիսներին այդ գները կտրուկ նվազել են: Եղել է դաժն, երբ 1 բարել Brent

ստակի նավթի միջազգային գինը իջել էր մինչեւ 19 դոլարի: Սա այն դեպքում, երբ ընդամենը մի քանի ամիս առաջ նավթի գինը գտնվում էր 60-70 դոլարի միջակայքում: Այժմ այդ գները ցածրանվում են 40-42 դոլարի միջակայքում: Ադրբեջանում 2020 թ-ի բյուջեն կազմելուս հիմք է ընդունել 55 դոլար 1 բարելի դիմաց միջազգային գինը: Այսինքն, բյուջեի եկամուտները ավելի քան յոթերորդն են անհրաժեշտ ծախսերը կատարելու համար դրանք մեծ է լրացվել:

Բացի նավթի միջազգային գների նվազումից, նվազում են նաեւ ադրբեջանական նավթի արդյունահանման եւ համադասախանաբար՝ նաեւ արտահանման ծավալները: Այս սարվա նույն՝ հունվար-օգոստոս ամիսներին Ադրբեջանից ամբողջ արտահանումը նվազել էր 25 տոկոսով, ներմուծումը՝ մոտ 29 տոկոսով: Բյուջեով նախատեսված եկամուտները լրացնելու համար օգտագործվելու է ղեկավարող նավթային ֆոնդի գումարները: Տարվա առաջին կեսին այդ նպատակով մոտ 6 մլրդ դոլար է ծախսվել: Միաժամանակ է, որ մինչեւ տարեվերջ այդ նավթային ֆոնդի ղեկավարները լրացնելու համար ավելի մեծ գումարներ են ծախսվելու: Տեղեկացնենք, որ 2019 թ-ին Ադրբեջանի նավթային ֆոնդում առկա էր մոտ 42,5 մլրդ դոլար: Այն նվազելու է այս տարի:

Միաժամանակ, դաժն է, որ ցանկացած դաժնագրի վնասում է ներդրումները: Նավթի եւ արդյունահանման ծավալների նվազումը արդեն իսկ բերել է մի քանի խոչընդոտներին: Նոր ներդրումները ներգրավել Ադրբեջանում, հասկալի է նախատեսել եւ գազային ոլորտներում, գործնականում անհնար է ակնկալել: Հասկալի է եթե նկատու ունենանք այդ երկրի ղեկավարության՝ ամեն դեպքում ռազմական արկածախնդրությունը սկսելու հակումը: Սա Ադրբեջանի սնտեսական կացությունն է այս դեպքում:

Իսկ ի՞նչ խնդիրներ կան թուրքական սնտեսության մեջ:

Թուրքական արժույթը՝ լիան, կտրուկ գահավիժել է սեպտեմբերի 28-ին, այդ երկրի նախագահ Ռեջեփ Էրդողանի կողմից Հայաստանի դեմ Ադրբեջանի սկսած ռազմական գործողությունների

Թուրքիայի աջակցության մասին հայտարարությունից հետո: Այդ օրվա ընթացքում անկումը գազաթնակեցին էր հասել, կազմելով 7,79 լիւրա 1 դոլարի դիմաց: Դա դաժնագրերով է այն մտահոգություններով, որ Թուրքիան կարող է մտնել նոր սարածաբանային հակամարտության մեջ: Հոկտեմբերի 14-ի դրությամբ թուրքական արժույթն ավելի էր արժեզրկվել՝ 1 դոլարի դիմաց 7,95 թուրքական լիւրա:

Տարեկազմից ի վեր, թուրքական լիւրան դոլարի նկատմամբ արժեզրկվել է մոտ 28 տոկոսով եւ զարգացող երկրների ամենաթույլ արժույթների մեջ գտնվում է առաջին տեղում: Թուրքական արժույթին այդ երկրի Կենտրոնական բանկն աջակցելու հնարավորություն առանձնապես չունի: Բանն այն է, որ տարեկազմից Թուրքիայի Կենտրոնական բանկի վալյուտային ակտիվները 74 մլրդ դոլարից այս դեպքում դուրս է եկել մինչեւ 44,9 մլրդ դոլարի: Ընդ որում, այդ գումարից 44 մլրդ դոլարը առեւտրային բանկերի ռեզերվներն են, ինչը նշանակում է, որ ԿԲ վալյուտային ռեսուրսը գրեթե զրոյակալ է: Սա Moody's միջազգային վարկանիշային կազմակերպության տեղեկատվությունն է: Սեպտեմբերի կեսերին վերոնշյալ վարկանիշային կազմակերպությունը նվազեցրել էր Թուրքիայի սուվերեն վարկանիշը մինչեւ B2 մինուսի, ինչպիսի վարկանիշ ունեն Ռուանդան եւ Ռուանդան: Moody's-ը նաեւ զգուշացրել է, որ Թուրքիային սպասվում է «վճարման բալանսի ճգնաժամ»:

Այդուհանդերձ, ինչպես տեսնում ենք, չնայած այս ամենին, արցախյան դաժնագրերում թուրքական ակտիվները ներգրավվածությունը շարունակվում է: Որքան էլ ցավալի է, մենք նույնպես նշանակում ենք թուրքական սնտեսության զարգացմանը, ակտիվորեն ներմուծելով եւ սղառելով թուրքական արտադրության ամենաբազմազան արտադրանքները: Այդ թեմային բազմիցս ենք անդրադարձել: Հասարակական տրամադրությունների եւ բիզնեսի մոտ միայն այս օրերին առաջացան դրական տեղաշարժեր այս առթիվ: Թուրքական ներմուծման հետ կապված անդրադարձ կանենք «Ազգ»-ի առաջիկա համարներից մեկում:

Թուրքական ախորժակը եւ Ռուսաստանի պատասխանատվությունը

⇒ 5 ԱՄՆ-ն եւ ԵՄ-ն նրան ուղղակի թույլ չեն տա դա անել: Այդ դաժնագրերը էլ ակնհայտ է, որ Ռուսաստանը ԵԱԶԿ Միսսիլի խմբի մյուս երկու համանախագահների հետ միասին ի զորու է ստիպել հակամարտող կողմերին (կոնկրետ Ադրբեջանին) դադարեցնել ռազմական գործողությունները եւ անմիջապես հակամարտության գոտուց դուրս բերել թուրք զինվորականներին եւ զինատանիները:

Եվ վերջինը: Վերջին տարիներին թուրքադրբեջանական սանդղակը մի խորամանկ արեւելյան ինտրիգ էր հյուսում, որի համաձայն Հայաստանը դեռ էր հեռանալու Ռուսաստանից գլոբալ Արեւմուտքի հետ մեծնալու նպատակով եւ դադարել լինել Ռուսաստանի հուսալի, կանխատեսելի, հավասարիմ դաժնակիցը Հարավային Կովկասի սարածաբանային: Գուցե, այդ թվում նաեւ այդ ինտրիգը թերազնահատելու արդյունքում, նաեւ Հայաստանի որոշակի անգործության հետեւանով, Ռուսաստանի բազմաթիվ ֆաղափական ժողովուրդներում հնարավոր դարձավ հավասարեցնել ռազմաֆաղափական դաժնակից Հայաստանին եւ ռազմավարական գործընկեր (որը, սակայն, ի տարբերություն Հայաստանի չի հանդիսանում ԵԱՏՄ եւ ՀԱՊԿ անդամ) Ադրբեջանին: Ադրբեջանական դիվանագիտությանը հաջողվեց Ռուսաստանում լուրջ ներքնային, որ Հայաստանը չի կարող դաժնակցի դեր սանել, իսկ Ադրբեջանը (որը չի ուզում լինել Ռուսաստանի դաժնակցի դեր սանել, իսկ Ադրբեջանը (որը չի ուզում լինել Ռուսաստանի դաժնակցի դեր սանել) այնուամենայնիվ հանդիսանում է ավելի նախընտրելի եւ ցանկալի գործընկեր: Այսօր, երբ հայերը կռվում են ադրբեջանական, թուրքական եւ վարձկան ուժերի դեմ, լուրջ կրկին իրադրություն սկսեցին զննախառնել իրավիճակը, հասկանալ տեղի ունեցողի ազդեցության հաղափափական էությունը եւ հասկանալ, որ չի կարելի հայերին զոհաբերել թուրքադրբեջանական սանդղակին: Մի հարգված ընկերոջ՝ հայ լրագրող-ֆաղափագիցի ղեկավարի արտահայտությամբ, եկել է հայ-ռուսական ռազմավարական դաժնակցային հարաբերությունները վերալիցավորելու դեպքում, համարժեք դասախանալի սալու նպատակով ժամանակակից մեծավորարեւելյան սղառնալիներին: Հայաստանի թուլացումը սղառնում է ավերել վերջին հարյուր տարում մեր սարածաբանային հաստատված ազդեցության հակասարակությունը: Եթե Ռուսաստանը հեռանա Հարավային Կովկասից, նրա սեղմումը դրանով չի վերջանալու: Վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը, դասախանալի արտահանման լրագրողների հարցերին, Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինի հետ հեռախոսազրույցների արդյունքում հստակ ասել է, որ եթե Հայաստանը դառնա ազդեցության զոհ, ապա Ռուսաստանը կկատարի իր դաժնակցային դաժնագրերը: Այսօր թվում է, որ եթե է սղառնել Ռուսաստանի ավելի մեծ ակտիվության: Իբրեւ կովկասյան տեղաբնակ նա կարող է աճող ակտիվություն դրսեւորել համախմբելու համար Միսսիլի խմբի ուժերն ու դերակատարությունը եւ խոստովանելով դաժնակցությունը եւ թույլ չհալ դաժնագրի սարածումը դեռ մեր գոյությունը:

Կարծում ենք, որ եկել է ժամանակը նոր բովանդակություն եւ նոր հնչողություն հարողովելու հայ-ռուսական դաժնակցին, նկատու ունենալով նոր իրողություններն ու սղառնալից հեռանկարները:

Հակահայկական ցույցեր Ստամբուլում

Մինչ աշխարհի չորս ծագերում սիյոնիստական ծառերով իր գորակցությունն է հայտնում Արցախին, Ստամբուլից «Նոր Մարմար» եւ «Ժամանակ» դաժնագրերը շեղեցնում են, որ Թուրքիայի հայկական համայնքի եւ այնտեղ բնակվող հայաստանցի ֆաղափագիների դեմ թեմանամեն ու ասելությունը դարձյալ զլուխ են բարձրացրել: Թուրքական եւ ադրբեջանական դրոշմեր ծածանող, ցակները միացրած ավտոարարությունը ցույց է կազմակերպել Գուլիստանում գտնվող հայկական դաժնագրերի առաջ՝ «որոշակի ուղերձ» հղելով հայ համայնքի ներկայացուցիչներին, որոնք արդեն են այդ տարածքի հարեւանությամբ: Չնայած նույն օրը AKP կուսակցությունից **Օմեր Չելիֆի** հնչեցրած խոսքերին, որ անընդունելի է նման սղառնալիներ ուղղել հայկական համայնքին, ցույցերը շարունակվել են ընթացում նաեւ այլ վայրերում, մասնավորապես Ստամբուլի Բայազետ հրատարակում եւ Բեչկլեպաչի հարեւանությանը գտնվող Ադրբեջանի հյուպատոսարանի առաջ: Բայազետ հրատարակում թուրք եւ ազերի ֆաղափագիներ, իրենց համադասախանալի երկրների ազգային հիմնի հնչյունները լսելուց հետո, թեմանակն խոսքեր են հղել հայերի դեմ: Չույցը կազմակերպողներից **Ջան Կիթալը** հոխորացրել է, որ գորակցու-

թյուն են հայտնում «Ադրբեջանի փառավոր բանակին»: Նա նշել է, որ «Հայաստանը ցույց սկսեց, որ ահաբեկչական երկիր է՝ հարձակվելով խաղաղ ֆաղափագիների վրա»: Բեչկլեպաչում հեծանվորդներ միացել են ցույցին՝ «անեծքներ թափելով հայերի հասցեին»:

Կազմակերպության կողմից: Փայլանը հակադարձել է, որ իմր խաղաղության կողմնակից է եւ դասաղաղել է կառավարությանը հակամարտությանը բացահայտ գիմվորական միջամտություն ցուցաբերելու համար: Նա նաեւ նշել է, որ ասելություն սերմանող ներկա մթնոլորտում հայերը աղախով չեն զգում իրենց: «Պատերազմում հաղթողներ, իսկ խաղաղ ժամանակներում՝ դաժնակցներ չեն լինում», եզրափակել է նա:

Երայական համալսարանի հայագիտության ամբիոնի Բաց նամակը Լեռնային Ղարաբաղում (Արցախ) ռազմական գործողությունների վերաբերյալ

Հետևյալը ներկայացնում է Կովկասի եւ հարակից ժողովուրդների հետազոտությամբ զբաղվող բարձրագույն կրթության սարքեր հաստատություններից մի խումբ իրայելացի գիտնականների անձնական օգնականները, եւ չի արժանանում Երայական համալսարանի, կամ նրա հայագիտական բաժնի դիրքերը.

Մենք՝ ներհասարակացիներ, գրում ենք արտահայտելու մեր խոր մտադրությունը Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախ) սարածափայտում բռնկված մարտերի վերաբերյալ: Վերլուծելով անկախ մատուցվող հրապարակված գեղարվեստը, մենք եզրակացրում ենք, որ վերջին մի քանի օրերին տեղի ունեցած բռնության բռնկումը թայմանավորված է բացառապես Ադրբեջանի Հանրապետության ագրեսիայով, որին աջակցում է Թուրքիան եւ մասնակցում են այլ երկրներից բերված զինամթերք: Այս ռազմատեխնոլոգիաները ուղղված է Արցախի Հանրապետության ռազմական եւ քաղաքացիական քրիստոնեի եւ նրա հիմնականում հայկական բնակչության դեմ եւ արժանի է միանշանակ դատաարձան: Արցախի Հանրապետության եւ Հայաստանի Հանրապետության արձագանքը, անկասկած, բնակչության, ունեցվածքի եւ սարածքի դատապարտություն է, եւ այն դեռ է վայելի նրանց աջակցությունը, ովքեր կողմնակից են ժողովուրդների ինքնորոշման սկզբունքին:

Մենք կոչ ենք անում դադարեցնել այս ագրեսիան եւ վերջ տալ ռազմական գործողություններին: Երկարաժամկետ դատապարտում լարվածությանը սարածափայտում՝ լինելու են շարունակական բանակցությունները, որոնք ուղղված են լինելու սարքեր էթնիկ խմբերի լուրջանգների իրավական լուծմանը եւ հանգեցնելու

լու են փոխհամաձայնությանը քաղաքական հարցերում: Այնպես է, որ ոչ մի բռնություն չի լուծի էթնիկական որեւէ այլ լարվածություն:

Արտահայտում ենք մեր խոր մտադրությունը վերջին տարիներին Խուրայելի կողմից Ադրբեջանին գեմ վաճառելու կադակցությամբ, զենք, որը հանդիսանում է այդ երկրի զանգվածային սղառազինության զգալի մասը: Մենք կոչ ենք անում Խուրայելի կառավարությանը անհաղաղ դադարեցնել զենքի վաճառքը Ադրբեջանին՝ մինչեւ կառավարության եւ Կնեսետի կողմից այս հարցի քննարկումը: Realpolitik աղաքա ասելը զենքի վաճառքից, ինչպես արժանացված է այստեղ, չեն կարող լինել արտաքին քաղաքականության միակ գործոնը: Բնականաբար, հարց է ծագում Խուրայելի դերի մասին սղառազինության սրված գործընթացում, ուղղված հիմնականում այն ժողովրդի դեմ, որը հրեա ժողովրդի նման քանտրոլ դառնում ենթարկվեց ցեղասղառական հարձակումների: Մենք կոչ ենք անում իրայելցիներին բարձրաձայնել իրենց ձայնը այս կարեւոր խնդրի օտուր:

(Այբուբենի կարգով)

- Պրոֆ. Ռուբեն Ամիսայ
- Պրոֆ. Յաիր Աուրոն
- Պրոֆ. Խուրայել Չարնի
- Տիկին Սորան Ղեյշ
- Պրոֆ. Բենիամին. Կեդար
- Պարոն Յոավ Լեռնաֆ
- Պրոֆ. Բենի Սորիս
- Ղոկսոր Յաիր Պազ
- Պրոֆ. Էլի Ռիխտեր
- Պրոֆ. Դոննա Շալե
- Պրոն Մարկ Շերման
- Պրոֆ. Մայլ Սթոուն
- Ղոկսոր Յանա Չեխմանովեց
- Պրոֆ. Դրոն Չըլեյլի

Կյանք կյանքի գնով

Հերոսին ծնում է ժամանակը, ու երբեք չի դառնալի այն հայրենիքը, որն իր գավալների համար թանկ է սեփական կյանքից : 19-ամյա հրեանավոր Ալբերտ Հովհաննիսյանը, որի լուսանկարը դարձավ հերոսական այս դայքարի եւ հաղթանակի խորհրդանիշ, իր իմացած հնարավոր ու անհնարին միջոցներով արել է ամեն ինչ հանուն հայրենիքի ազատության: Այսուհետ սարհները անգոր են լինելու, մեղմելու նրա կորստի ֆիզիկական ցավը: Ինչո՞ւ ֆիզիկական, դասասխանը դարձ է, նրա սիրահան անմահ է, իսկ հիշատակը վառ է մնալու հավերժ:

«Կոկորս խեղդող արցունքների միջոց ուզում են խնդրել, որ բոլորիդ հիշողություններում Ալբերտը մնա հավերժ երիտասարդ, անսահման լավատես, չափազանց հայրենասեր, ով մեծ երազանքներ ու ցաս անելիքներ ուներ եւ ում մեծագույն սերը հայրենիքն էր», - հոկտեմբերի 8-ին ֆեյսբուքյան իր էջում գրել էր հերոսի հայրը՝ Արսակ Հովհաննիսյանը, ցավով տեղեկացնելով որ իր որդին հերոս նախնիների ճամփան է բռնել:

Լուսանկարի ու մեր արտերի հերոսը գնաց՝ փոցոս համագեղեսով, վրեժխնդիր կամով, ու հաղթանակ կերտելու բերկրանով:

«Միասին ենք մեծացել, կռվել ենք, իրարից նեղացել, երկու ռոդե հետ ուս ուսի սվել ու ամեն ինչ մոռացել: Մենք մեկս մեկով էինք ուժեղ: Հիշում ենք մեր առաջին լողալ սովորելու փորձերը, մեկս մեկին օգնել ու կռվելու նուրիցների դեմ: Ախտեր բառը հենց իր համար էր, մենք դեռ ցաս տեղեր դիտել գնալիս ու ցաս բաներ դիտել անելիք: Ինքն զնաց ինձ լիքը խորհուրդ թողնելով, չնայած ես իրեն չեմ կորցրել: Իմ հերոսը կա ու իմ մեջ աղբյուր է միտք»,- ասաց **Խաչիկը**՝ Ալբերտի հորաբուրջ տղան, ավելացնելով՝ նրանք , ովքեր մեզ սիրում են, երբեք չեն լուսն:

Ընկերները հիշում են՝ Ալբերտն անհամբեր սղառում էր բանակ զորակոչվելուն, անընդհատ խոսում էր այն մասին, թե ինչ հետաքրիք է անցնելու իր ծառայությունը: Հաճախ կրկնում էր նաեւ «Մինչեւ իմ գալը ոչ մի հարսանիք, բոլորիդ հարսանիքներին ներկա եմ լինելու»:

«Արոն ամենամերթանկաս, բարի, լուսավոր ու կյանքով լի մարդկանցից էր իմ կյանքում: Դորոցական սարհներին, չզգացի էլ թե ո՞նց ընկերացանք: Մեր առաջին դորոցական օրից սկսած, միասին ենք կիսել դորոցական մտառանը, ճանաղարհը ու Արոնի դասառաւ»

սած անկրկնելի սեղոյիչները, որ ամեն օր դասառասում ու բերում էր երկուսիս համար: Կյանքում չեմ մոռանա գիշերային Երեւանում, դորոցը նոր ավարած տղայի աչքերի փայլը, ինչքան ուրախություն կար այդ աչքերի մեջ ու ինչքան լույս իր մեջ», - դասնում է Ալբերտի դասընկերուհին՝ **Լիան**:

Սեպտեմբերի 15-ին Ալբերտը դարձել էր 19 տարեկան: Հայ-ռուսական համալսարանի քաղաքագիտության բաժնում էր սովորում, դիվանագետ էր դառնալու:

«Ամենակարեւորը մարդկության համար՝ դաստերած չլինի», ուսուցչուհին հիշում է Ալբերտի խոսքերն ու ավելացնում, «Ալբերտը ցաս բարձր մարդկային արժանիքներ ուներ: Պարկեոս էր, խելացի, դասասխանասու, նրան մեծ աղաքա էր սղասվում»:

Արցախի Հանրապետության նախագահի հրամանով Ալբերտ Հովհաննիսյանը հետմահու դասագետացվեց «Արիության համար» մեդալով: Նա հայրենիքի հանդեղ սերն ամեն ինչից վեր դասեց, դառնալով ներկա ու աղաքա սերունդների հերոսը: Նրան հաջողվեց ոչ միայն մեծ կորուստներ հասցնել թոնամուն, այլեւ փայլել իր անմնացորդ ծառայությամբ:

Մեր հրեանավորի անկրեղ հարվածը թոնամին դեռ երկար կհիշի, իսկ հայրենիքի հանդեղ սերն ու անմնացորդ նկիրումը կմնա որդես դաս սերունդներին:

ՀԱՍՏԻՎ ԼՎԵՏԻՍՅԱՆ
ՀՊՄՏ կուլտուրայի ֆակուլտետի
Լրագրության բաժնի 3-րդ կուրս

Նրանք զոհվեցին, որ մենք աղբենք...

Ալեն Սարգսյան

սարդը ՀՊՄՏ-ի կուլտուրայի ֆակուլտետի ռեժիսուրայի բաժնի քոչանավար էր: Ընկերները Ալենին հիշում են՝ բարի, օրինակելի, կյանքով լի, դայծառ ու հայրենասեր: Ալենի մայրը՝ **Նազելի Տերտերյանը** իր ֆեյսբուքյան էջում գրում է. «Միտելի ընկերներ, հարազատներ, ծանոթ ու անծանոթ մարդիկ: Մեր աղբարի որդին՝ Ալեն Մարգարյանը անմահացավ: Նա զոհվեց, որ մենք աղբենք»:

Նրա ընկերներից **Միլենան** ասում է. «Աճառահում լիքը բան դեղի լույսը փոխող Ալենը հեփաթները համարում էր բարձր գրականություն: Հեփաթ կյանքով է աղբել ու լիքը խորհուրդ թողել»:

Գնացել է բանակ երիտասարդության միջազգային օրը ու մնացել իմ հավերժ երիտասարդ ընկերը»:

Կուրսուղեկ **Հերբերտ Գասարյանն** ասաց. «Ուսումնառության ողջ ընթացքում նրա բեմադրությունները միայն հայրենիքի ու հայրենասիրության մասին էին. ես դարձնում եմ Ալենով»:

Ալենի ընկերներից՝ **Աննա Սկրսյանը** ֆեյսբուքյան իր էջում նամակ է ուղղել ընկերըը ասելով. «...Ընկեր, էս բառը քո համար էր, չնայած դու ընկեր չէիր ուղղակի. դու մարդ էիր, դու աղբար էիր, դու աճառահում ընկեր էիր, դու իմ ուսանողական հիշողությունն էիր»:

Միխայիլ Գարիկի Գալեյան. 20-ամյա կանաչաչա երիտասարդը Հայ-ռուսական համալսարանի երկրորդ

Միխայիլ Գալեյան

կուրսի ուսանող էր, Հայ-ռուսական համալսարանի նախաբուհական կրթության կենտրոնի քոչանավար: Նա հերոսական մահով է ընկել՝ փրկելով ընկերըը եւ մեր Հայրենիքը:

Միխայիլի դասընկերը՝ **Լուսինե Արեւնյանը** դասնում է. «Միխայիլն դասառաւ»

վանդել են հիմգերող դասառանից, այդ ժամանակից ինքն աչի էր ընկնում իր աճառառությամբ, բարի էր ցաս, վառական էր, սաղարյուն էր, որ ասացին՝ զոհվել է, ես մտածեցի, որ ինքն իր կամով է գնացել այդ թեժ կեղը, որովհետեւ ինքն այն տղաներից չէր, որ խուսափեր: Իմացա՞՞ Միխայիլը վազել է, որ ընկերներին օգնի, ու այդտեղ է նահասակվել, ինքն այնքան հայրենասեր էր, այնքան ընկերասեր, որ չէր թողնի ուրիշը գնառ եւ օգներ ընկերներին», աղա ասուականեց. «Հայրն էլ էր գնացել կռիվ, վիարկով էր, այստեղ ծանր վիրահասություն է տարել, դուրս գրվեց, 2 օր հետ այդ բոթը լսեցինք: Հայրն էր նրան այդդիսին դասառակել, առյուծից առյուծ է ծնվում: Նա մեկնել էր ռազմաճակատ ոչ թե՛ տղային դատաղանելու, այլ՝ տղայի կողմին լինելու եւ հավասար կռվելու»:

Աղմիրալ Իսակովի անվան 132 դորոցում Միխայիլն նկիրված փոքրիկ անկյուն է բացվել, որտեղ աճակերտները մոտենում եւ իրենց հարգանքի տուրք են հանձնում հերոսի հիշատակին:

Գնացին, օղ բարձրացան, միտրացան... Տղերը չեն մահացել, նրանք անմահացել են, որի համար մենք դեռ է՛ք աղբենք, ծերանանք, հիվանդանանք, սղասենք ու միգուցե ոչինչ չսանանք: Իսկ նրանք երկարային կյանքից կսրվեցին իրենց երիտասարդ սարհիում ու ճախրեցին դեղի վեր. «Բարձունքը մերն է, տղերը՝ չկան, տղերքն ավելի բարձուն մնացին...»:

ՀԱՍՏԻՎ ՄԻՏԻՃԱՐՅԱՆ
ՀՊՄՏ Լրագրության
3-րդ կուրս

Հայաստանի Հանրապետության Երևան քաղաքի առաջին աստիճանի ընդհանուր իրավասության դասարանի կողմից 25.09.2020 ՏՊԿ ԵԴ/177/17/02/18 կասարողական թերթի համաձայն՝ դեմ է դրսևակորեցնել դասասխանողներ Արսեն Թորոսյանին եւ առողջադաշտության նախարարությանը «Ֆեյսբուք» սոցիալական կայքի՝ Արսեն Թորոսյանին դասկանող դաստնական էջում 27.07.2018 թվականին «ուղիղ եթերի» ընթացում «Տուժնկեֆի» մասին վերնագրած հրատարակային խոսքում արված արտահայտությունները հերքել:

Հերքում՝ Արա Մինասյանի վերաբերյալ

«27.07.2018 թվականին «ուղիղ եթերի» ընթացում «Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ» բժշկական կենտրոնի սնտեն Արա Մինասյանի Մինասյանի վերաբերյալ հրատարակային խոսքերը. «... մեր սուղուները ցույց սվեցին, որ այդ չարաճառումներն այնքան սիստեմատիկ են, որ նույնիսկ սուղուներին ընթացում չեն դարձրել: Այսինքն՝ մենք միջնա հիմն ասանում ենք հաճվեցվություններ նույն մարդու համար մի քանի անգամ դեմական գումար գանձելու», «... չի դադարում էր թալանը եւ այսպես ասած՝ վասնումը: Իսկ ինչ է սեղի ունեցել, հիմնական բաժինը՝ 400 մլն-ից ավելը, հիմն ասեն կոնկրետ թիվը 400 քանի միլիոն: Մարդիկ եկել են, հանձնել են արյան անալիզ եւ մի քանի այլ փոքր հեսագրություններ են արել, վերջում դարձվել է, որ այդ մարդիկ դառնել են հիվանդանոցում ու 200 հազար դրամի բուժում են ստացել», «8000 դրամի փոխարեն բուժիչները գանձում է 200 հազար դրամ դեմական բյուջեից եւ սարիներ Եւրոմալ», «Ավելին ասեն՝ հետո էր գումարներով կասարվել են Եւրո հեսարի գումարներ, մի Եւրո մարդկանցից: Տարասեսակ դաստններով իսկական հաղթողները մեծումներ են ստացել՝ ինչ-որ թղթերի հիման վրա, որ որակին չի համադասասխանում, ու էր գումարները սրվել են կոնկրետ մարդկանց՝ հիմնականում մի Եւրո մարդկանց», «Տարիներ Եւրոմալ բժիշկներն աշխատակարձ չեն ստացել նորմալ»: «Եթե մարդիկ սեսարանների են սղաում, որդեսգի որոճումները հիմնավորված լինեն, խնդրեմ՝ սեսարան, նորից կրկնում են՝ 8000 դրամ հեսագրության փոխարեն դեմությունից 400 մլն-ից ավել գանձվել է՝ անեն մեկի համար 150, 200 հազար դրամ, ձեւակերտվել են հիվանդության դաստնություններ», «Ինչ վերաբերում է ֆրեական գործին եւ իրավական հեսեւաններին. 99 սոկոսով վստահ են՝ այստեղ կան ֆրեական սարրեր, որովհետեւ էր գումարները փաստացի Եւրոպել են դեմությունից» չեն համադասասխանում իրականությանը, որը հերքում են»:

Ներողություն են խնդրում Արա Մինասյանի Մինասյանից

«27.07.2018 թվականին «ուղիղ եթերի» ընթացում «Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ» բժշկական կենտրոնի սնտեն Արա Մինասյանի Մինասյանի վերաբերյալ. «մենք սուղում ենք 2016, 2017 թվականները եւ 2018 թվականի մի մասը, դասկերացրեք՝ մենք ավելի հես գնանք, էր գումարները հարյուրավոր միլիոններով արդեն չեն հաճվարկվի», «կազմակերտված, խմբակային հանցավորություն է, ոչ թե սովորական», «Ու էր կազմակերտված հանցավորության բանդայի մի մասը հիմն ցույց է անում, որ բանդայի դասակարգը հանկարծ չզրկվի իր աթոռից», «Եւ հիվանդանոցի հարցը Հայաստանի առողջադաշտական համակարգի հարցն է, քանի որ այն մի Եւրո վիճակի նման նստած է եղել Հայաստանի առողջադաշտության աղբյուրի վրա: Վիճակը դեմ է գլխասվի», «Օրինական ասկաս» խոսքերի համար ներողություն են խնդրում Արա Մինասյանի Մինասյանից»:

«Սուղադաշտության նախարար ԱՐՄԵՆ ԹՈՐՈՍՅԱՆ»

Արեւիկի մամուլի արձագանքներից

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

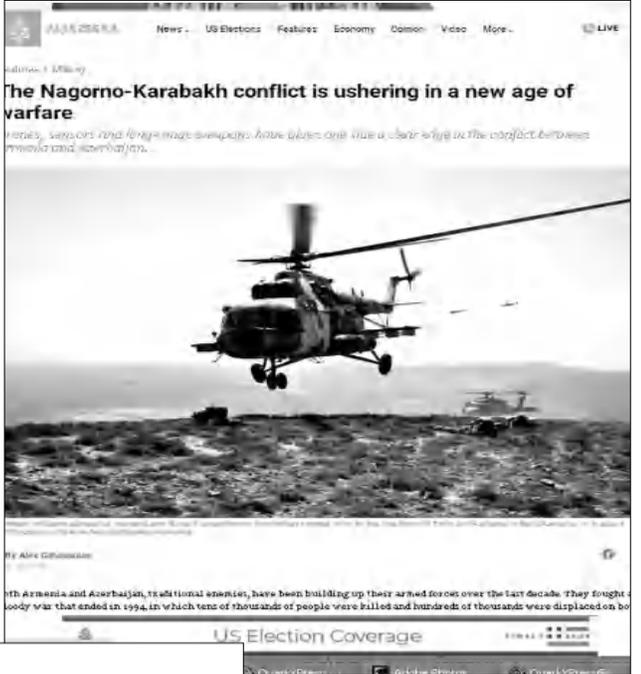
Արաբական աշխարհի Աշարֆ Ալ-Աւսաթ (Asharq Al-Awsat, Սաուդյան Արաբիա) ազդեցիկ օրաթերթը դեռ հոկտեմբերի 2-ին երկու հրատարակմամբ անդրադարձել է Արցախի դեմ սկսված ռազմական ագրեսիային եւ դրան Երդողանի Թուրքիայի խառնվելուն: Այս վերջինով դայմանավորված կարծիք հայտնելով, թե սկսված հակամարտությունը կարող է վերաճել կոլկասյան սարածաճառնում անօգուտ դասերազմի, թերթն այն օրերի համար ուճագրավ վերադառնում է անուն: Ասում է՝ «...եթե միայն Լեռնային Ղարաբաղը չդառնա անբողջ աշխարհի կողմից ճանաչված անկախ դեմություն, թեկուզ նոր սղանդի խուսափելու համար: Եվ ավելացնում է. «Իրադարձությունների նման ընթացի հավանականությունը մեծ է», դարձյալ նկատ ունենալով Ադրբեյջանին Անկարայի լիակատար աջակցության հանգամանքը:

Թերթի տեղեկություններով՝ 2010 թվականին այս երկու երկրները ռազմավարական գործընկերության ու փոխօգնության համաձայնագիր են ստորագրել, որը կողմերին նաեւ դասակարգեցնում է համագործակցել ու գործողությունները կողմերին անցնել տրոհ երկրի ուրեւի ագրեսիայի դեմում... Ասվում է նաեւ, թե սնեսական գործընկերության ընդհանուր ընդլայնումից զատ այս սարի Ադրբեյջանը դարձել է թուրքական Եւրոկային գագի ամենախոսք մասակարարը: Իսկ սղառագիւնության եւ ռազմական տեխնիկայի մասակարարման գծով համագործակցության Եւրոմալ երկու երկրները թուրքական ԱԹՍ-ների վաճառքի 200 մլն դոլարի դայմանագիր են կնքել եւ, ադրբեյջանի վերլուծաբանների կարծիքով, Անկարան հավանաբար կդառնա այդ երկր գեմի արտահանման ծավալով Իսրայելից հետո երկրորդ երկիրը՝ Ռուսաստանի փոխարեն:

Նույն լրագրի երկրորդ հոդվածում գլխավոր հարցը համարելով ներկա հակամարտությանը Ռուսաստանի հնարավոր արձագանքը, հոդվածագիրը կարծիք է հայտնում, թե Մոսկվան կտրապի՝ միջնաէր ինչ ասիճանի կորոչի հասնել միջազգային ասղարեզում կարելու ֆիգուր դառնալ ձգտող եւ սարբեր սարածաճառններում իր ռազմաբազաները ստեղծել ցանկացող Թուրքիայի նախագահը: Ինչ մնում է Երդողանին, աղա մա, նյութի հեղինակի գնահատմամբ, կգործի դանդաղ, սղասելով Ռուսաստանի դասասխան արձագանքին, եւ ամենայն հավանականությամբ իրավիճակը բանակցությունների միջոցով կնորմալացվի, իսկ թուրքական առաջխաղացումը կկանգնեցվի, ինչդեպ մյուս հակամարտության գոտիներում:

Երեւի Թուրքիան նույնիսկ մենակ չէ արցախյան հակամարտությունը հրահրելու գործում եւ գոնե սարածաճառնային Եւրոմալի համատեւսում կան նաեւ երեսացող ու չերեսացող այլ «խաղացողներ»: Հակամար-

տության հենց առաջին Եւրոպեում ռուսական լրագրամիջոցներում էլ եղան հրատարակումներ «Իսրայելը գեմ է հասցնում Ադրբեյջան» հայկական «Տ-300»-ների ոչնչացման համար», «Ադրբեյջանն աշխարհում առաջինը կիրառեց LORA բալիստիկ հրթիռ» վերնագրերով: Իրանի հյուսիսում գեմվող Լաիջան ֆաղափ հոգեւոր դեկավարը հայտարարել է, թե այս դասերազմը հրահրվել է

The Nagorno-Karabakh conflict is ushering in a new age of warfare

Karabakh war leaves civilians shell-shocked and bitter

վան Եւրոմալում ԱՄՆ-ի ճնշմամբ Երդողանի որոճ հարկադրված նախնացից հետո Ղարաբաղում ֆրիսոնյա բնակավայրերի հրեւակոծումներն այդ «մուսուլման եղբոր» համար Եւրոմալությունն են Սուրբ Սոֆյայի սաճարը վերջերս մզկի վերածելու ֆայլի: Հայոց ցեղասղանությունից 100 սարի հեսո, մասնավորաղես ընգծվում է հոդվածում, Թուրքիայի առաջնորդը կրկին ունեւզություն է անում հայերի կյանքի նկատմամբ: Նա ոչ միայն հրաճարվում է ճանաչել 1915 թվականի ցեղասղանության փաստը, այլեւ իրեն թույլ է սղախ մասնակցություն ունենալ հայկական բնակավայրերի հրեւակոծմանը:

«Լը Ֆիգարո»-ի այդ հոդվածը՝ «Ինչի՞ է հեսամուտ Երդողանը Կոլկասում», ընթերցողների ակտիվ արձագանքն է հարուցել: Այսօր Ֆրանսիան նաեւ միգրանտների երկր է, ու նաեւ դրանով դայմանավորված՝ արտահայտվել են հակադիր կարծիքներ: Դրանցից մեկի հեղինակն ասում է. «Միակ անձը, որը կարող է այստեղ ինչ-որ բան անել, դարոն Պուտինն է: Բայց մենք հիմն չգիտես ինչու հենց որոճել ենք մրան մեզ հակառակորդ հայտարարել»:

Կար եւ իրավիճակից բխող հեսեւյալ հսակ արձագանքը. «Հարկավոր է, որ Ֆրանսիան, իսկ նրա հես նաեւ ողջ Եւրոպան առանց ձգձգումների ճանաչեն Արցախի հանրաղեսությունը: Դա անհրաճես է... Սենք այդ կերող չճանաչեցի՞մ Կոստոլոյի դեմականությունը, որդեսգի ազատեմ նրա բնակիչներին»:

«ԱԶԳ» ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
 Հրատարակութեան ԻԹ սարի
 Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
 Երեւան 0010, Հանրաղեսութեան 47
 e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
www.azg.am
 Գլխավոր խմբագիր
 ՅԱԿՈՒՔ ԱԹԵՏԻԵՆԱՆ հեռ. 060 271117
 Հաճակաղախութիւն (գովազդ) հեռ. 582960,
 060 271112
 Հանակարգ, ծառայութիւն հեռ. 060 271115
Շարդորեայ լրատաւ ծառայութիւն
 հեռ. 060 271114, 010 529353
 Հանակարգային Եւրոմալ՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի նիւթերի ամբողջական թեւ մասնակի արտահանումները սղագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեռուստասեստութեամբ կան համացանցով, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւումի մասին օրէնքի: